היינט 6 זייטען – נאָר 10 גראָשען

№ 181 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem | פּרייז 10 גראָשען | Lodzer Tageblat

היינט 6 זייטען

לאָדזער טאַגעבלאַט

23-טער יאהרגאנג | 5 sierpnia 1930 r. | דינסטאָג, י"א מנחם-אב פ' ואתחנן תר"צ | רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047.

העלדישע מאטאציקליסטען פון א"י פייערליך אויפגענומען אין ווארשא; כוליגאנעס בעווארפען זיי מיט שטיינער

ס'ברעכט אויס א געשלעג און פאליציי צוטרייבט דעם המון.—א סך מענשן פערוואונדעט.—צוג ווערט אויפגעלעזט

וואַרשאַ, 4. (מעל. צום „ל. ט.") די א"יי מאָטאָציקליסטען זענען היינט אָנגעקומען קיין וואַרשאַ מיט א פאַרשפּעטיגונג פון עטליכע שעה צייט. זיי האָבען געזאָלט קומען אַרום 2—3 נאָכמיטאָג, זיי זענען אָבער געקומען ערשט אַרום 6. די סבה פון זייער פאַרשפּעטיגונג איז פאָלגענדע:

בעת די העלדישע א"יי מאָטאָציקליסטען זענען אָנגעקומען קיין קאָלאָ, זענען זיי באַגריסט געוואָרען מיט שטיינער פון א חברה יודישע ליגאַנעס. די א"יי מאָטאָציקליסטען האָבען אָבער בעוויזען, אַז א"יי יודן שלאָגט מען נישט אַזוי לייכט, זענען זיי אַראָפּ פון די מאָטאָציקליסטען און גוט מקיים [illegible] אָנפאַלער.

בעת'ן געשלעג איז איין מאָטאָציקל בעשעדיגט געוואָרען און עס האָט גענומען א צייט ביז ער איז פאַרריכט געוואָרען און דערנאָך זענען די תּל-אביב'ער מאָטאָציקליסטען אָנגעקומען קיין וואַרשאַ מיט א פאַרשפּעטיגונג.

אַרום 4 נאָכ'ם זענען זיי אָנגעקומען קיין בלאָניע, וואו די שטאָט האָט זיי געמאַכט א פייערליכען קבלת פּנים. דער בירגערמייסטער פון דער שטאָט, דעפּוּט. קאָלישעווסקי האָט לכבוד די געסט געהאַלטען א בעגריסונגס רעדע און געזאָגט, ער גלויבט אַז אַזעלכע העלדישע יונגעלייט קענען בויען ארץ-ישראל.

מיט גרויס פּראַכט האָט די באַפעלקערונג פון בלאָניע באַגלייט די געסט אויף זייער וועג קיין וואַרשאַ.

אַרום 6 זענען זיי אָנגעקומען קיין וואַרשאַ.

וואַרשאַ, 4. (מעל. דורך יט"א) צו די גרעניצען פון שטאָט זענען די געסט געפאָהרען מקבל פּנים זיין א עולם אויף הונדערטער אויטאָמאָבילען און מאָטאָציקלען, פאַרשטעהער פון ציוניסטישען צ. ק. און פאַרשטעהער פון וועלט-פאַרבאַנד „מכבי".

נאָכ'ן מקבל פּנים זיין די געסט האָט זיך געבילדעט א אימפּאָזאַנטער צוג איבער די וואַרשאַווער גאַסען. יודען און נישט יודען האָבען די העלדישע מאָטאָציקליסטען געמאַכט שטורמישע אָוואַציעס, און דער צוג איז געגאַנגען אין א מוסטערהאַפטער אָרדנונג.

אָבער צוקומענדיג אויף רימאַרסקא ג. איז פּאַסירט א טרויעריגער אינצידענט. פונ'ם הויז וואו עס געפינען זיך די ל.ד.ס.-ישע פראַפעסיאָנעלע פאַראייגען האָט מען אויף די מאָטאָציקליסטען געוואָרפען שטיינער.

דער אויפגעבראַכטער המון האָט דאַן בעלאַגערט דאָס הויז און געפאָדערט מען זאָל אַרויסגעבען דעם, וואָס האָט געוואָרפען די שטיינער. דערביי האָט דער המון שטאַרק צושלאָגען איינעם, וועלכען מען האָט חושד געווען, אַז ער האָט געוואָרפען די שטיינער.

עס איז געוואָרען א גרויסע בהלה און א געשלעג און באַלד איז אויפ'ן אָרט אָנגעקומען רייטענדע פּאָליציי, וואָס האָט דעם המון פונאַנדערגעטריבען. דערביי זענען פיל פּערזאָנען פון המון שווער פאַרוואונדעט געוואָרען. העכער 20 פּערזאָנען יודען און קריסטען זענען אַרעסטירט געוואָרען.

צוליב'ן טרויעריגען אינצידענט איז שוין דער ווייטערדיגער צוג נישט פאַרגעקומען. און אָוונט איז פאַרגעקומען א פייערליכע אַקאַדעמיע.

האנדעלס-בעציהונגען צווישען פוילען און ארץ-ישראל

וואַרשאַ. (יטא) דער אין וואַרשאַ וויילענדער פּוילישער האַנדעלס-אַטאַשע אין א"י ד"ר בערנהאַרד הויזנער מעלדעט מיט דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור:

דער עקספּאָרט פון פוילען קיין ארץ-ישראל וואַקסט אַרויס א בסדר'דיגע מעגליכקייט פון שטייגען. אין משך פון די חדשים יאַנואַר-מאַי 1930 איז דער דאָזיגער עקספּאָרט געווען מיט 400 פּראָצ. גרעסער, ווי פאַר דעם זעלבען צייט-פּעריאָד אין 1927 און מיט 100 פּראָצ. גרעסער ווי אין די חדשים יאַנואַר—מאַי 1929. אויך דער עקספּאָרט פון ארץ-ישראל קיין פוילען שטייגט בסדר, הגם אין א קלענערער פּראָפּאָרציע. פוילען געווינט אויך וואָס אַמאָל מעהר די מערק פון נאָהענטען מזרח, אַזוי למשל ווערען פון פוילען אין א בעדייטענדער מאָס עקספּאָרטירט קיין סיריען צוקער, פּאָמעראַנצען-קעסטלער, לעדער א אַנד.

האנדעלס-בעציהונגען צווישען טשעכאסלאוואקיי און ארץ-ישראל

פּראַג (יטא) דאָ איז אָנגעקומען אויף א קורצער צייט דער טשעכאָ-סלאָוואַקישער קאָנסול אין ירושלים, ד"ר וואַלדהויזער פּרוימש. אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אַז ד"ר פּרוימש איז אָפּגעפאָהרען קיין סלאָוואַקיי און קאַרפּאַטען-רוסלאַנד, כּדי צו שטודירען די מעגליכקייטען פון אַנטוויקלען די האַנדעלס-בעציהונגען מיט א"י.

גרויסע שרפה אין א קינא

23 קינדער בעקומען בראנד-וואונדען

ניו-יאָרק, (ספּעצ.) פון סט. פּאַולאַ מעלדעט מען, אַז דאָרט האָט אויסגעבראָכען א שרפה אין א קינאָ. די שרפה איז ענטשטאַנען צוליב דעם, וואָס קינדער האָבען זיך געשפּילט מיט זאַפּאַלקעס. 23 קינדער האָבען בעקומען בראַנד-וואונדען, דערפון 2 שווער פערוואונדעט

„לאדזער טאגעבלאט" האט געשלאגען רעקארד

מיט דעם אַזוי שטוינענד ביליגען פּרייז און דעם אַזוי מערקווירדיג - אינטערעסאַנטען אָנציהענדען אינהאַלט.

די ברייטע שיכטען האָבען זיך איצט איבערצייגט, אַז מאַקי „לאָדזער טאַגעבלאַט" געדענקט אין די אינטערעסען פון דער געזאַמטער יודישער בעפעלקערונג און רעכענט זיך מיט זיי; אַלע אַנדערע בלעטער און בלעטלעך זענען ערשט אונטער דער בייטש פון „לאָדזער טאַגעבלאַט" געווען געצוואונגען נאָכצוטון אומגעלומפּערט אונ ער ביישפּיל.—

יעדער נומער „לאָדזער טאַגעבלאַט"

איז אַן אוצר פון געקליבענע צייטונגס-אַרטיקלען און לעבעדיגען אינפאָרמאַציאָנס-מאַטעריאַל.

אין היינטיגען נומער רעדט אַרום דער געוו. סענאַטאָר ד"ר מיכאל רינגעל די זעהר אָנגעוועהטאָגטע פראַגע, ווי אַזוי אויך אין דער איציטיגער ביטערער צייט צו

ראטעווען די יודישע עקזיסטענצען.

סוחרים און האַנדווערקער פון יעדער בראַנזשע מוזען דעם אַרטיקעל לייענען.

פאַר ערנסטער דיסקוסיע און פּראַקטישע פאָרשלאָגען וועט „לאָדזער טאַגעבלאַט" גערן אָפּגעבען פּלאַץ.

דער בעוואוסטער יודישער פּאָליטיקער דעפּ. ד"ר יהושע טהאָן האָט היינט א פרעכטיגען אַרטיקעל א. נ.

„אויסגלייכונגס"-גערעכטיגקייט

געווידמעט דעם אונערהערטען טויט-אורטייל איבער דעם יודישען העלד אורפאַלי אין ארץ-ישראל.

אין די נעגעל פון „גע-פע-או"

העכסט-סענסאַציאָנעלע ענטפּלעקונגען פונ'ם הויפּט פון די סאָוו. שפּיאָנען.

א שרעקליכע שרפה אין א קינא אויף באלוט

קינא-מעכאניס און זיין 14-יעהריג יונגעל בעקומען לעבענס - געפעהרליכע בראנד-וואונדען.—קינא-אייגענטימער און בילעטער בעווייזען איינצושטילען די בהלה צווישען פובליקום און אזוי ארום אפגעראטעוועט צעהנדליגער מענשען

(§) נעכטען 10 אָוונט האָט אין קינאָ „אַאַזאַ", וואָס געהערט צום איינגענטימער יוסף לעווין אויף בראַנזשעווער נאָס 10 אויף באַלוט אויסגעבראָכען א שרפה. די שרפה איז ענטשטאַנען אין צימער פון מעכאַניק צוליב א קורץ-שלוס און תיכף האָבען אָנגעהויבען ברענען 2 פילמען.

פון צעלולאָיד (פון וואָס פילמען ווערען געמאַכט) האָט זיך באַלד פאַרשפּרייט א געדיכטער שטיקענדער רויך אין גאַנצען זאַל און צווישען פּובּליקום איז ענטשטאַנען א מוראדיגע פּאַניק. דער עולם האָט אָנגעהויבען זיך שטופּען צו די טירען, עס איז געוואָרען א געוואַלדיג געדראַנג און די קולות זענען געגאַנגען עד לב השמים.

בינו לבינו איז פונ'ם שטיקענדען רויך דאָס צימערל פון מעכאַניק פול געוואָרען מיט רויך בעת דאָרט האָבען זיך געפונען דער 42 יעהריגער מעכאַניק אַנטאָני קאַלענדראַ און זיין 14-יעהריג יונגעל פראַנציזשעק. פאַטער און זוהן האָבען אין גרויס פערצווייפלונג גענומען מאַכען אַלע אָנשטרענגונגען זיך אַרויסצוראַטעווען פון ברענענדען צימער, אָבער אומזיסט. דער רויך איז געווען אַזוי געדיכט, אַז זיי האָבען נישט געקענט טרעפען צו דער טיר און פאַרחלש'ט פון רויך, וואָס האָט געשטיקט אין האַלז, זענען זיי געפאַלען אין פערלוירען דאָס בעוואוסטזיין.

פונ'ם ברענענדען צעלולאָיד האָבען זיך בײַ פאָטער און זוהן אָנגעצונדען די בגדים און צום סוף האָבען שוין אויך אָנגעהויבען ברענען זייערע קערפּער.

צום גליק האָבען דער אייגענטימער פון קינאָ ה' לעווין און זיין בעאַמטער נישט פערלוירען דאָס גלייכגעוויכט. זיי האָבען טעלעפאָנירט נאָך די פייערלעשער און פּאָגאָטאָוויע און אַליין זענען זיי אַריין אין קינאָ-לאָקאַל און מיט גרויס מיה און מאַטערניש בערוהיגט דאָס אין בהלה צו דער טיר זיך שטופּענדיגע פּובּליקום, ערקלערענדיג, אַז דאָס צימער פון מעכאַניק איז בעקלאַפּט מיט בלעך און די פלאַמען וועלען זיך דעריבער אין קינאָ לאָקאַל נישט אַריבערקריגען.

די דאָזיגע בערוהיגענדע ווערטער האָבען געווירקט און דאָס פּובּליקום האָט זיך צום טייל בערוהיגט, ווען נישט וואָלטען געקענט זיין צעהנדליגער קרבנות.

ענדליך זענען אָנגעקומען די פייערלעשער און זיי האָבען אין גאַז-מאַסקעס זיך אַריינגעריסען אין מעכאַניק צימער און אַרויסגענומען דעם פאַרחלש'טען פאָטער און זוהן. באַלד איז אָנגעקומען די פּאָגאָטאָוויע און דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער פאָטער האָט בעקומען שווערע בראַנד וואונדען, דאָגעגען בײַ זיין 14 יעהריגען זוהן זענען שוין בײַדע פיס געווען פערקוילט, פון דער ברענענדער פילם-לענטע וואָס איז אויף איהם אַרויפגעפאַלען.

אין שרעקליכע יסורים און אין א שווערען צושטאַנד זענען ביידע קרבנות אָבגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

ווי מען אינפאָרמירט אונז שפּעט אין דער נאַכט פון שפּיטאָל, זענען די מינוטען פון 14 יעהריגען קרבן געצעהלטע.

מאָרגען, מיטוואָך י"ב מנחם-אב צו די שלושים פון לאַנגיעריגען מיטגליד און מתפּלל פון אונזער שוהל

נ"ע

צבי (הרמן) בן דוב אַרפינגער

וועט אַזייגער 1 מיטאָג אין דער שוהל פאַרקומען אַ הזכּרה, צו וועלכע עס לאַדעט איין די קרובים און פריינד פון פערשטאָרבענעם און אַלע מתפּללים פון שוהל.

הגבאים דבי"הכ „בקור חולים"
פּלאַץ וואָלנאַשטשי 10

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין בליהענדען עלטער פון 20 יאָהר אונזער ל. טאָכטער און הייסגעליבטע שוועסטער

לאה בת ר' יואל נ"י צעדראָווסקי

די לוי' קומט פאַר היינט, דינסטאָג ד. 5 אויגוסט 1930, 1 אַז. מיטאָג פון טרויער-הויז זשעראָמסקיעגאָ 25, וועגען וואָס ס'טיילט מיט די אין טיפען טרויער פערבליבענע פאַמיליע

עטליכע גענוצטע
שלאָף-צימער
ביליג צו פערקויפען.
„Hotel Polonia"

לויהן-אַרבייט
ווערט געזוכט פאַר שטרייך-גאַרן-שפּינערייע, צווירנערייע, רייסערייע וועבערייע (ענגלישע און קאָרדשטוהל) מיט זעמטליכע פאַכמענישע עצות אויפ'ן אָרט
Kwaśner & Lindenfeld,
Karola str. 11 telef. 121-42

צו די ג' ה"ה גנבים!
פאָהרענדיג אויפ'ן טראַמוואַי נומער 5 פון קאַלישער באַהנהויף נעכטען מאָנטאָג 9 אַ זייגער אין דער פריה האָט מען מיר פון דער בוזעם-טאַש אַרויסגעצויגען אַ פּאָרטפעל מיט וועקסלען און אַ פּאַס אויפ'ן נאָמען י. ראַפּאַפּאָרט, קאַמיענאַ 5. ס'ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אָפּצוגעבען די דאָזיגע זאַכען אויף דעם אויבּיגען אַדרעס. — דיסקרעציע געזיכערט. —

DYREKCJA
Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Sp. Akc.,
(Elektrownia Łódzka)

podaje do wiadomości Pp. Odbiorców energji elektrycznej na **ograniczniki, iż** ostateczny termin uregulowania należności za **rachunki III-go kwartału (bronzowe),** to jest za czas od 1 sierpnia 1930 r. do 1 listopada 1930 roku **upływa dnia 10 sierpnia 1930 roku.**

Niewpłacenie należności w terminie wyżej wskazanym pociągnie za sobą skutki zerwania umowy zawartej na dostawę energji elektrycznej, oraz przerwę w dostawie prądu bez uprzedniego o tem zawiadomienie.

W celu uniknięcia ścisku przy płaceniu w **ostatecznym terminie, uprasza** się o wcześniejsze regulowanie należności.

Przy placeniu należy bezwzględnie przedstawić zapłacony rachunek bronzowy za II kwartał 1930 roku.

צענטראַלע טעכטער-שולע „בית-יעקב" לאָדז, צעגעלניאַנאַ 3 טעל. 170-28

אכטונג! ס'ווערען נאָך אָנגענומען איינשרייבונגען פון נייע שילערינס אין דער קאַנצעלאַריע פון דער שולע, צעגעלניאַנאַ 3 №
אין די טעג מאָנטאָג און דאָנערשטאָג פון 10 ביז 1 פּאַרם.
די לייטונג.

שרעקליכע ערד-ציטערניש ביים קאספישען ים

700 הייזער איינגעפאלען און בעגראבען די איינוואוינער לעבעדיגערהייט

500 מענשען אומגעקומען, 4000 פערוואונדעט געווארען

ווין 4 (טא) לויט מעלדונגען פון מאָסקווא איז היינט פאָרגעקומען אויפ'ן צפון-מזרח-ברעג פון קאַספּישען ים אַ גרויסע ערד-ציטערניש. די שאָדענס זענען נאָכנישט גענוי פעסטגעשטעלט געוואָרען.

לויט מעלדונגען פון דער דאָרטיגער מאַכט איז די ערד-ציטערניש פאָרגעקומען אויף דרום פון אוראַל און האָט אין 3 ערטער אָנגעמאַכט גרויסע שאָדענס. העכער 700 הייזער זענען פולשטענדיג חרוב געוואָרען. די רעגירונג האָט שוין אָנגענומען די נויטיגע שריט צו פערזעהן די בעפעלקערונג מיט לעבענס-מיטעל און הייל-מיטלען.

בערלין 4 (טא) לויט ווי עס מעלדעט דער „לאָקאַל-אַנצייגער" זענען פון דער ערד-ציטערניש אויפ'ן ברעג פון קאַספּישען ים אומגעקומען 500 מענשן און 4000 זענען פערוואונדעט געוואָרען. 2 שטעט און פיל דערפער זענען פולשטענדיג פערניכטעט געוואָרען. צוליב דער ערד-ציטערניש איז דער טייך אוראַל אַרויס פון די ברעגעס.

אלוועלטליכער קאנגרעס פאר'ן ארב. ארץ-ישראל קומט פאר דעם 27 סעפטעמבער אין בערלין

בערלין 4 אויגוסט (ימא) דער טערמין פון אַלוועלטליכען קאָנגרעס פון אַרבעטענדען ארץ ישראל אין ענגלאַנד בעשטימט געוואָרען אויף דעם 27 סעפּטעמבער ה. י. דער קאָנגרעס וועט פאָרקומען אין בערלין.

יודישע זקנה שווער פערוואונדעט פון א אויטא

(§) אויף עק שטאַרק און לוטאָמירסקי גאַס האָט אַ אויטאָ נעלעמען אַ בערגעפאָהרען די 70 יעהריגע באַשא ברוין. דער שאָפער האָט בעוויזען צו אַנטלויפען. די פערוואונדעטע זקנה איז אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפיטאָל. פּאָליצײ זוכט דעם שאָפער.

גענעראל-שטרייק פון די פאבריק-מייסטער אין אזארקאוו

אויך די לאדזער פאבריק-מייסטער זאלען ווארפען די ארבייט

(§) די פאָריגע וואָך איז אין פּוני-משעוויטש'ס פאַבריק אין זדונסקא וואָליע אויסגעבראָכען אַ שטרייק פון די פאַבריקס מייסטער צוליב וואָס די פירמע פערזיכערט זיי נישט אַלס גייסטיגע אַרבייטער. צוליב דעם וואָס דער שטרייק פערשלעפּט זיך, האָבען אַלע פאַבריקס מייסטער פון זדונסקא וואָליע נישט ערלויבט די אַרבייט, ערקלערענדיג אַ סאָלידאר שטרייק מיט זייערע חברים פון פונמישעוויטש'ס פאַבריק.

ווי מען זאָגט זאָלען אויך די לאָדזשער פאַבריק מייסטער צושטעהען צום סאָלידאר שטרייק.

דיספאזיציע-פאנד פון רומענישען אינערן-מיניסטעריום

איז געווען דער קוואַל פון וואַנען די אנטיסעמיטען האבען געשעפט געלד פאר זייער אקציע

בוקארעשט, 4 אויגוסט (יט"א טעלעגר.) די אויספאָרשונג אַרום דעם אַטענטאַט אויפ'ן וויצע אינערן-מיניסטער אַנגעלעסקו האָט צעסטגעשטעלט, אַז די אַנטיסעמיטישע אָרגאַניזאַציעס האָבען געשעפט די געלד-מיטלען צו זייערע אַקציעס פון די דיספּאָזיציע-פאָנדען פון פערשידענע מיניסטעריומס.

פערבאטען דעם קאנגרעס פון די רומענישע סטודענטען

בוקארעשט, 4 אויגוסט (יט"א טעלעגר.) דער קאָנגרעס פון די רומענישע סטודענטען, וואָס האָט געזאָלט פאָרקומען דעם 8 אויגוסט אין קישינעוו, איז אַ דאַנק דער אינטערווענץ פון די יודישע דעפּוטאַטען פערבאָטען געוואָרען. עס איז פערבאָטען געוואָרען דער געפּלאַנטער מאַרש פון 5 טויזענד סטודענטען צום קאָנגרעס.

פארשטעהער פון אמעריקאנער יורענטום בעקענען זיך מיט דער לאגע פון רומענישע יודען

בוקארעשט, 4 אויגוסט (יטא-טעלעגר.) אַהער זענען אָנגעקומען מאָריס וואַלדמאַן, פאָרשטעהער פון יודיש-אַמעריקאַנישען קאָמיטעט, צבי אַבערסאָן, פאָרשטעהער פון דער יודישער מינדערהייט ביים פעלקער-בונד און פיליפּ בערנשטיין פאָרשטעהער פון יודיש-אַמעריקאַנישען קאָנגרעס.

די אויבענדערמאָנטע וועלען צוזאַמען מיט'ן יט"א פאָרשטעהער ח' סמאָלאַר בעזוכען בוקאָווינא, וואו זיי וועלען אויפ'ן אָרט זיך בעקענען מיט דער לאַגע פון די דאָרטיגע יודען.

1 יאהר תפיסה בעקומט א זעלנער פאר אונגעהארכזאמקייט

(§) פאַר'ן מיליטערישען געריכט איז געשטאַנען דער זעלנער פראַנציזשעק וויטשאַק פון פּיענטריקאָוו, וועלכער וואָרט בעשולדיגט, אַז ווען אַ קאָפּראַל האָט איהם אויפמערקזאַם געמאַכט, ווי צו האַלטען די ביקס בעת די איבונגען, האָט ער איהם געזאָגט, אַז „ער זאָל זיך פערדרעהען זיין קאָפּ מיט אַזעלכע זאַכען". און שפּעטער, ווען מען האָט איהם דערפאַר אַרעסטירט האָט ער זיך בכלל אויסגעדרוקט מיט די גרעבסטע ווערטער וועגען פּוילען. דער זעלנער איז פאַר'ן משפּט געשטעלט געוואָרען אויף 1 יאָהר תפיסה.

אויטאבוס-קאטאסטראפע מיט מענשליכע קרבנות ביי לאסק

לאדזער יודישער סוחר פערוואונדעט

פּאַביאַניץ (טעלעפאָניש צום „ל. ט.") מיט אַן אויטאָבוס, וואָס קורסירט צווישען פּאַביאַניץ און לאַסק, איז געשעהען אַ קאַטאַסטראָפע, וואָס האָט שיעור נישט געקאָסט עטליכע מענשען-לעבען. אין דאָרף קאָלומנא, ביי לאַסק, האָט דער שאָפער בעמערקט, אַז פון הינטען יאָגט איהם אָן אַ צווייטער אויטאָבוס. דער שאָפער האָט דערום דעם אויטאָ געלאָזט מיט דער גאַנצער קראַפט. ער איז אָבער אַריין אין אַ ריוו, צוקוועטשענדיג אונטער זיך די פּאַסאַזשירען. אַ בעאַמטער פון לאַסק. דער שאָפער און דער לאָדזשער סוחר שלמה פּאָזנאַנסקי (פון נאָוואָמיעסקא 10) זענען פערוואונדעט געוואָרען. די איבריגע פּאַסאַזשירען זענען צום גליק אַרויס אומבעשעדיגט. דער אויטאָ איז צושמעטערט געוואָרען.

צ/:ניק אין פאפיר-בראנזשע

(—) זינט'ן 15. יולי ח. י. איז אַריין אין קראַפט דער אַנטיסעמיטישער „צענניק" אין דער פּאַפּיר-בראַנזשע. דער „צענניק" איז בעשטימט געוואָרען דורך דעם אַלגעמיינעם פּוילישען פעראיין פון אינדוסטרי און האַנדעל פון דער פּאַפּיר-בראַנזשע.

דער „צענניק" איז פערפליכטענד פאַר אַלע פּאַפּיר-סוחרים. דער סוחר, וואָס וועט עובר זיין אויפ'ן „צענניק", וועט מען נישט פערקויפען קיין סחורה אפילו פאַר מזומנים.

דאָס איז דער ערשטער פאַל פון אַ סאָלידאַרישער אַקציע אין דער בראַנזשע.

Fanny Prajsówna (Paryż)
Jakób Wolrauch (Łódź)
zaręczeni.
Łódź, w lipcu 1930 r.

Z okazji zaręczyn naszego najukochańszego syna i brata
Jakóba Wolraucha z p. Fanny Prajsówną (Paryż)
najserdeczniejsze życzenia i wyrazy szczerej radości składa
Rodzina Wolrauch.

צענטראלער סוחרים- און פאבריקאנטען-פערבאנד
אויף לאַדזער וואיעוואָדזטווא (פּיעטריקאַווער 10)
לאַדענט איין איהרע ג' מיטגלידער אויף
א פערזאמלונג,
וואָס קומט פאָר היינט, דינסטאַג, ד. 5 אויגוסט ה. י. 8 אָוונט אין פעראיינס-לאָקאַל מיט פאָלג. טאָג-אָרדנונג: וועגען 1% הנחה-סטאַוקי פאַר הורט-אונטערנעמונגען, וואָס פיהרען נישט קיין ריכטיגע האַנדעלס-ביכער.
בעמערקונג: צוליב דער וויכטיגקייט פון דער אַנגעלעגענהייט ווערט געבעטען צאָהלרייך צו ערשיינען.

שטאטיש טעאטער צענעלניאַנא - 63 -
גאסטראלען פון דער ווילנער טרופע יאָהר XV אָנפ. מ. מוזאה
היינט דינסטאָג, ד. 5-טען אויגוסט, 8.45 אָוונט צו ביליגע פרייזען
„די תאוה" פון יודושען אָניעל
מאָרגען מיטוואָך, ד. 6 אויגוסט, 8.45 אָוונט צו ביליגע פרייזען
א מעשה מיט הערשעלע אסטראפאליער
דער פאָר-פערקויף פון בעשטעלונגס-בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון שטאַטישען טעאַטער פּיעטריקאָווער 74.

מ'קען נישט „דערווערגען די אנטיסעמיטישע קאץ מיט סמעטאנע"

„איהר גיט אונז געלד — אָבער מיר גיבען אייך אנטיסעמיטיזם". — שארפע אנגריפען אין רומענישער פרעסע געגען אינערן-מין: וואידא-וואעוואד פאר זיין י.ט.א.-אינטערוויאו

ניו-יאָרק. (ימא) און אַלע אַמעריקאַנער רעדט אַרום די „ניו-יאָרקער טיימס" די געשעהענישען אין רומעניען. די צייטונג שרייבט: „פון רומעניען קומען שוידערליכע ידיעות, וואָס דערמאָהנען די פאַר-אַ-יאָהריגע אויגוסט-ידיעות פון ארץ-ישראל. די רעגירונג האָט צוליב פערגאַלעמענונג געלאָזט אויסוואַקסען די געשעהענישען אין אַ טראַגעדיע. די ערקלערונג פון אינערן-מיניסטער, פאַר וואָס ער האָט געלאָזט אויף זיין הויכען אַמט דעם פאָגראָם-פיהרער מאַצלעאַנו, וואָלט געווען לעכערליך. ווען זי זאָל נישט זיין אַזוי טראַגיש. דער פּרעסטיזש פון פּרעמיער ד"ר מאַניו און דער גוטער נאָמען פון רומעניען שטעהען אין קאָן. די געשיכטע האָט בעשטעטיגט, אַז אין דער ערשטער ריהע איז פאַר נאַציאָנאַלער הענע פערגאַנגענהייט די רעגירונג". די צייטונג פערענדיגט, אַז בלויז מיט שפּראָכען קאָן מען מאַכען אַ סוף צו דער אַנטיסעמיטישער בעוועגונג, בעת די פּאָליטיק פון ד"ר מאַניו איז צו „דערווערגען די אַנטיסעמיטישע קאַץ מיט סמעטענע".

* * *

בוקאַרעשט, (יט"א)

די גאַנצע רומענישע פּרעסע קאָמענטירט זעהר אויספיהרליך דעם אינטערוויאו, וועלכען דער אינערן-מיניסטער ה' וואידא-וואָעוואָד האָט ערטיילט דעם ספּעציעלען שליח פון דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור.

דער „קורענטול", וועלכער שטעהט נאָהענט צום קעניג קאַראָל, שרייבט, אַז דאָס איז די ערשטע דרייסטע ערקלערונג פון דער רומענישער רעגירונג, וועלכע דריקט אויס איהר גרייטקייט צו אונטערדריקען די אַנטיסעמיטישע אונרוהען, בענוצענדיג זיך צו דעם צוועק זאָגאַר מיט מיליטערישער קראַפט. דאָס דאַרף מען בעטראַכטען אַלס רעזולטאַט פון קעניג'ס קאַראָל'ס אונצופרידענהייט מיט דעם אָפּקלאַנג פון די געשעהענישען אין אויסלאַנד, דוקא אין דער צייט, ווען רומעניען זוכט אין אויסלאַנד קרעדיטען.

די אייגפלוסרייכע „דימינעאַצא" שרייבט, קאָמענטירענדיג דעם יט"א אינטערוויאו: די ערקלערונג פון ה' וואידא-וואָעוואָד איז אויסערסט פיקאַנט בעזונדערס אין דעם טייל, אין וועלכען עס רעדט זיך וועגען דעם, אַז יודען אין אויסלאַנד זאָלען העלפען רומעניען בעקומען קרעדיטען. מען קען, שרייבט „דימינעאַצא", אויסטייטשען די דאָזיגע ערקלערונג אין דעם זין, דאָס אויב די אויסלענדישע יודען וועלען געבען געלד, וועלען די היטיגער ווערען פילאָסעמיטען. אייב אָבער זיי וועלען אונז נישט געבען קיין געלד, וועלען מיר בלייבען אַנטיסעמיטען און ווייטער פרעגען פאַנאַסעמער און קליינענבורג, אונטערצינדען הייזער און באַרשא און ראַבירען מיטשאָהא. אין דעם, שרייבט די צייטונג, האָט געזאָגט, צוויי רעגירונגס-בעאַמטער, ווי דער יגערן-מיניסטער. דער אינטערוויאו פון ה' וואידא-וואָעוואָד פאַר דעם ספּעציעלען שליח פון יט"א רעדט פאַר זיך אַליין.

„אַדעווערול" שרייבט: ה' וואידא-וואָעוואָד איז מיט זיין אינטערוויאו פאַר דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור אַריין אין אַ מאָדנער זאַק-גאַס, בעזונדערס ווען ער אַפּעלירט, אַז יודען אין אויסלאַנד זאָלען העלפען רומעניען בעקומען קרעדיטען. אויך „אַדעווערול" קאָמענטירט די דאָזיגע ערקלערונג אין דעם זין, דאָס פאַר'ן פרייז פון יודיש געלד וועט מען קענען אָפּשטעלען די מערדערישע אַנטי-יודישע עקסצעסען.

„וויטאָרול" פרעגט מיט אויפרעגונג: וואָס בעדייטען די דאָזיגע ווערטער? זאָלען מיר זאָגען, אַז די רעגירונג האַלט אונטער אַ גוט אָרגאַניזירטען פלאַן פון אַנטיסעמיטישע אַגיטאַציע אונטער דער לאָזונג: „איהר גיט אונז געלד אָדער מיר גיבען אייך אַנטיסעמיטיזם?"

כמעט די גאַנצע אָפּאָזיציאָנעלע פּרעסע טרעט אַרויס מיט שאַרפע אָנגריפען געגען מיני. וואידא-וואָעוואָד, ער-קלערענדיג, אַז פרייזהער האָט קיין רעגירונג קיינמאָל נישט געהערט מיט אַזאַ שפּראַך און אַן אַפּענליכער ערקלערונג אָדער און דער פּרעסע דער יט"א אינטערוויאו מיט'ן אינערן-מיניסטער איז דאָס טעמע פון די געשפּרעכען און די פּאָליטישע קרייזען. עס האָבען זיך שוין געשאַפען פּאָליטישע אַנעקדאָטען און וויצען א. ד. מ. „געלד אָדער אַנטיסעמיטיזם".

בריף פון'ם מופטי פון די מוזולמענער אין פוילען

מיט אַ געוויסער צייט צוריק האָט דער מופטי פון די מוזולמענער אין פוילען ד"ר יאַקוב שינקעוויטש, וועלכער איז אין ירושלים אויפ'ן צוריקוועג פון מעקאַ, ערקלערט אין אַ געשפּרעך מיט'ן רעדאַקטאָר פון דער ירושלים'ער יודישער ענגלישער צייטונג „פּאַלעסטיין בולעטין" (אַרויסגעגעבען דורך דער פּאַלעסטינער טעלעגראַפען-אַגענטור, אַ שוועסטער-אָרגאַניזאַציע פון דער „יטא"), אַז ער איז פאַר ערטיילען יודען דאָס רעכט צו דאַווענען בעים כותל מערבי. גלייכצייטיג האָט אָבער דער מופטי ד"ר שינקעוויטש, איבערגעגעבען אַ דעקלאַראַציע דעם פאָרשטעהער פון ענגלישע מוזולמענער בעי דער כותל-מערבי-קאָמיסיע אַלמער זאַקי-פּאַשאַ, אין וועלכער ער בעט איהם אין נאָמען פון די פּוילישע מוזולמענער צו פערטיידיגען דעם מוזולמענישען שטאַנדפּונקט אין דער כותל-פראַגע. די יודישע טעלעגראַפען-אַגענטור האָט זיך דערויפער געוואָנדט צום מופטי ד"ר שינקעוויטש מיט דער בעטע וועגען ערטיילען אַן אויפקלערונג אין דער פראַגע. דערהאַלטען האָט „יטא" דעם פאָלגענדען בריף פון „מופטיאַט" אין דער פּוילישער רעפּובליק". אונטערגעשריבען דורך דעם מופטי ד"ר שינקעוויטש און סעקרעטאַר מוהאַן-בעראַנאָווסקי:

„אַלס ענטפער איף אייער בריף פון 22. יולי ה. י. האָב איך דעם כבוד מיטצוטיילען, אַז אין מיין דעקלאַראַציע פון 3 יולי ה. י., וואָס איז איבערגעגעבען געוואָרען דעם ענגלישען פאָרשטעהער אַלמער זאַקי-פּאַשאַ. האָב איך, אַלס מופטי און מוזולמענער פון די פּוילישע מוזולמענער, איהם געבעטען פערטיידיגען די היסטאָרישע רעכט פון די מוזולמענער אויפ'ן כותל מערבי, היות עס איז געווען אַ מורא, אַז מען וועט איהם פון זיי צונעהמען.

איך בין אין דער מיינונג, אַז דער כותל מערבי שטעלט מיט זיך פאָר אַ מוזולמענישע הייליגטום. מען דאַרף אָבער די יודען נישט פערווערען דעם צוטריט צו דער וואַנט כדי צו זאָגען אָפּצו-ריכטען תפלות.

איך בין געווען און בין אַ חסידער אַנהענגער פון שלום צווישען אַראַבער און יודען אין ארץ-ישראל, און דאָס נישט בלויז אין דער פראַגע פון כותל מערבי. נאָר אויך אין זייער גאַנצען צוזאַמענלעבען אין דעם לאַנד."

די יודישע טעלעגראַפען-אַגענטור דערוויסט זיך פון אַן אויטענטישער קוועלע, אַז דער מופטי, ד"ר שינקעוויטש, איז נישט געווען קיין מיטגליד פון דער פּוילישער דעלעגאַציע צום קעניג פון העדזשאַס איבן-סאוד, ער איז בלויז געווען אויף דער צייט פון 24. אַפּריל ביז דעם 4. מאַי ה. י. צוגעטיילט צו דער דעלעגאַציע אַלס פּויליש-אַראַבישער דאָלמעטשער. בעת ד"ר שינקעוויטש האָט געוויילט אין ירושלים איז דער טערמין פון זיין צוגעטיילטען אַמט אין דער דעלעגאַציע, שוין געווען אויסגעלאָשען, אַזוי אַז זיינע אַרויסטריטען אין ירושלים האָט ער געמאַכט אַלס פּריוואַט-פּערזאָן.

—=OSO=—

לאָדז
5. אויגוסט 1930.
זון אויפג. גג: 3,56
זון אונטערג. זנג: 7,21
דינסטאָג,
י"א
מנחם-אב תר"ץ
פ' דברים

טאָג-כראָניק

לאָדז אויפ'ן פילם

די וואַרשאַווער פילם - געזעלשאַפט „וואַלטשיטשערניא דאָשוויאַטשאַלניא" איז צוגעטרעטען צו פערפילמען אין לאָדז א קורצען פילם א. נ. „דער פּוילישער מאַנשעסטער פון פרוה ביז נאַכט". דעם טעכנישען זשאַרנאַל האָט אָנגעשריבען ב. נראַדזענסקי. די אויספיהרונג פון'ם פילם איז אָנגעטרויט דעם ה' אַלעקסאַנדער פאָרד, וועלכער האָט מיט א צאַהל צוריק אינסצענירט עטליכע קורצע פילמען, וועלכע זענען מיט ערפאָלג דעמאָנסטרירט געוואָרען אין לאָדז.

שכור'ער זעלנער שיסט פון אַ פענסטער אויף די גאַסען-דורכגעהער

פּאָליציי און זשאַנדאַרמעריע נעמען מיט שטורם די וואוינונג פונוואַנען מען האָט געשאָסען

קאַמף צווישען דעם זעלנער און זיינע קאַמעראַדען מיט דער פּאָליציי

מוראַ'דיגע בהלה אויף שיענקיעוויטש-גאַס

(§) אויפ'ן בעלעבטסטען אָרט פון דער שיענקעוויטש גאַס האָט זיך געלעטען אין מיטען העלען טאָג, פּלוצלינג דערהערט א געוואַלדיגע שוסערײַ, וואָס האָט אַרויסגערופען א געוואַלדיגע מהומה אויף דער גאַס. א פערשוין, אָנגעטאָן אין א זעלנערישען מונדיר איז געשטאַנען א צווישענסטעטער מיט א בלאַנקען רעוואָלווער אין א פענסטער פון ערשטען שטאָק שענקעוויטש-גאַס 25 און געשאָסען אויף די דורכגעהער און אין מינוט איז די גאַנצע גאַס געוואָרען אָפּגעלעדיגט. מענשען זענען אין מויע-שרעק אַרײַנגעלאָפען אין די טויערן זיך באַהאַלטען. די געוואַלדען און געשרייען זענען וואָס אַמאָל שטאַרקער געוואָרען, און דער צווישענער זעלנער איז אַליין געשטאַנען בײַם פענסטער און אַראָפּגעקנאַלט די קוילען אין גאַס אַרײַן. אין א פּאָר מינוט אַרום איז אָנגעקומען אַנ'אָפּטיילונג פּאָליציי מיט דער מיליטערישער זשאַנדאַרמעריע און מיט די רעוואָלווערען אין די הענד אַרויף אין דער שטוב, פון וואַנען עס האָט זיך געהערט די שיסערײַ. דערמאָלט האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַז וואָס:

אין דערמאָנטען הויז וואוינט דער מאַיאָר יאַקובאָווסקי. זיין פאַמיליע איז אוועק אויף זומער - וואוינונג און אין שטוב איז אָנגעבליבען בלויז דער אָרדינאַנס מושאַלאַק, וועלכען מאַיאָר יאַקובאָווסקי האָט איבערגעלאָזט צו היטען די וואוינונג. זיצענדיג איינער אַליין אין די עלעגאַנטע צימער'ן פון'ם מאַיאָר האָט זיך דער זעלנער מושאַלאַק געוואָלט אַביסעל פערוויילען, און ער האָט צוליב פערבענקען זיינס א פּאָר פרײַנד, מיט עטליכע „פרעהליכע מיידלעך" א הוליע צו טון. ווען דאָס געזינדעל איז שוין געווען גוט בגילופין, האָט מושאַלאַק געוואָלט בעווייזען פאַר זיינע קאַמעראַדען, אַז ער איז דאָ אַצינד דער גאַנצער בעל הבית, און ער קאָן טון אַלץ, וואָס דאָס האַרץ גלוסט. אויך האָט ער אַרויסגענומען דעם מאַיאָר'ס רעוואָלווער פון שופלאַד און געזאָגט צו זיינע קומפּעס, אַז אויב זיי ווילען וועט ער זיי מאַכען א ספּעקטאַקל. ער וועט איינאָרדנען א באַלאָוואַניע אויף די דורכגעהער פון גאַס. דער בעזופענער עולם האָט איהם אונטערגעהאַלטען, איהם צוגעגעבען קוראַזש און מושאַלאַק האָט אָנגעהויבען צו בעווייזען וואָס ער קאָן. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט בײַם פענסטער און זעהענדיג די ערשטע בעסטע דורכגעהערין, א פרוי מיט א קינד אויף א האַנט, האָט ער אויף איהר אָפּגעגעבען א קויל. צום גליק האָט די קויל נישט געטראָפען. די פרוי אָבער זעהענדיג, אַז א זעלנער שיסט אויף איהר, האָט די פרוי געמאַכט א געוואַלד און אַנטלאָפען. מושאַלאַק האָט זיך אָבער נישט אָפּגעשטעלט, אַריינקומענדיג אין בראַוען פון „אַטאַקע", האָט ער אָנגעהויבען צו שיסען אויף רעכט'ס און לינק'ס. די שיסערײַ האָט געדויערט ביז עס איז אָנגעקומען פּאָליציי מיט זשאַנדאַרמען

ווען די פּאָליציי איז אַרײַן אין שטוב האָט זיך דאָס גאַנצע געזינדעל, די דרײַ קומפּעס און די פּראָסטיטוטקעס, תיכף אונטערגעגעבען, בלויז מושאַלאַק אַליין האָט אָבער געשטעלט א ווידערשטאַנד און געדראָהט צו שיסען אין דער פּאָליציי און אין די זשאַנדאַרמען. א פּאָליציאַנט, וואָס האָט זיך ממש איינגעשטעלט דאָס לעבען איז צו איהם צו און אַרויסגעכאַפּט דעם רעוואָלווער. אין די גאַנצע חברה איז אַראָפּגעפיהרט געוואָרען און גאַס אַרײַן. דאַן האָט זיך אָבער מושאַלאַק געוואָרפען אויף די פּאָליציאַנטען און, אויף איהם קוקענדיג, האָבען זיך זיינע חברים אויך געוואָרפען אויף דער פּאָליציי, וועלענדיג זיך אַרויסרייסען פון זייערע הענד. דאָס איז זיי אָבער נישט געלונגען און זיי זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין נאָהנטסטען קאָמיסאַריאַט. נאָך דער ערשטער אויספאָרשונג איז מושאַלאַק אונטער א שטרענגער וואַך פון זשאַנדאַרמען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין דער מיליטערישער תפיסה, און די איבריגע אין די תפיסה אויף קאָפּערניק גאַס.

ביז שפּעט אין אָוונט איז די שענקעוויטש גאַס געשטאַנען אונטערן רושם פון דער שיסערײַ.

—=0§0=—

פערזענליכעס

היינט פאָהרט אָפּ אויף איין חודש אורלויב דער פרעזעס פון דער לאָדזער יודישער קהלה ה' מינצבערג. ביז דער ווייצע-פרעזעס ה' בערגער וועט צוריקקומען, וועט איהם פערטרעטען פּרנס וואַידוסלאַווסקי.

שטאָט-ראַט - וואַהלען אין טושין

(§) די לאָדזער קרייז-סטאַראָסטווע האָט אויף דעם 23 סעפּטעמבער בעשטימט די וואַהלען צום נייעם שטאָט-ראַט אין טושין.

לאָדזער סוחר קומט אין תשעה באב צו זיין בעל דבר קיין ווישניאַווא-גורא און שלאָגט איהם מכות רצח

אַנ'אויפרעגענדע סצענע צוליב 600 זל.

(—) אויף אַנ'„אָריגינעלער" המצאה איז געפאַלען א לאָדזער סוחר, ווי אַזוי צו אַרויסצובעקומען א חוב. פערקלאָגען און געריכט, אַרויסנעהמען א קלאַזולע, איז שוין איצט א קנאַפּ מיטעל. איינער האָט א „נאַרזאַר", א צווייטער האָט סתם קיין מורא נישט בײַ איהם וואָס צו נעהמען. דאָס „ראַדיקאַלסטע" מיטעל, ווי אַזוי צו בעקומען א חוב, איז בײַם היינטיגען טאָג — אָפּקלאַפּען, „אויסקלאַפּען" דעם חוב. און ווי אַמאָל: „קלאַפּט" מען טאַקע עפּעס אַמאָל, און אַמאָל טרעפט, אַז דעם בעל דבר'ס ידיים ליגען אויך נישט אין קומפּעט, און אַנשטאָט ירושה, בעצאָהלט מען קבורה-געלד..

דער סוחר נ—ל, וועלכער איז א פיינער חברה-מאַן, איז געפאַלען אויף אַנ'המצאה, ווי אַזוי זיין בעל דבר א געוויסען נ—ק, „אָפּצוקלאַפּען", און יענער זאָל אפילו נישט קענען געבען קיין ווידערשטאַנד.

נ—ק, א געוועזענער סוחר, וואָס האָט געהאַט א גרויס געשעפט אין פּויזען און שפּעטער אין קאַטאָוויץ, האָט די לעצטע צייט גענומען געהן מיט דער בוטער אַראָפּ. ער האָט ליקווידירט זיין געשעפט אין פּויזען און שפּעטער אויך אין קאַטאָוויץ. מיט די בעלי חובות איז ער ווי עס איז אַדורכגעקומען. צווישען די בעלי חובות האָט זיך אויך געפונען דער לאָדזער סוחר נ—ל, וועמען ס'איז געקומען 2900 זל. אין משך פון דער צייט, האָט נ—ק דעם ה' נ—ל אָבגעצאָהלט 2300 זל. איבערגעבליבען איז איהם נאָך צוגעקומען 600 זל

מיט עטליכע וואָכען צוריק האָט נ—ק געדונגען א זומער-וואוינונג אין ווישניאַווא גורא און איז דאָרט געזעסען מיט דער פרוי און קינדער. אויף דער זומער - וואוינונג האָט נ—ק געהאַט בדעה צו זיצען ביז'ן ווינטער-סעזאָן, כדי, צוריקקומענדיג אין שטאָט אַרײַן, זאָל ער קענען דעקען זיינע חובות.

היינטיגען זינטאָג, תשעה באב אַרום 5 פאַרנאַכט, ווען דער עולם איז געזעסען מיט האַלב-טויטע פנים'ער, האָט זיך פּלוצלינג דערהערט א מוראַ'דיג געוואַלד פון א וואוינונג. אין פלוג האָט מען געמיינט, אַז צוליב'ן תענית, איז עמיצען נישט גוט געוואָרען, אָבער שפּעטער האָט מען געהערט געוואַלדען:

— ראַטעוועט! מ'הרג'עט מיך!

— באַנדיטען! פּאָליציי!

דער עולם, האַלב פער'חלש'ט פון'ם פאַסטען, האָבען זיך געלאָזט לויפען צו נ—ק'ס וואוינונג, פון וואַנען ס'האָבען זיך געטראָגען די געוואַלדען. די ערשטע, וואָס זענען אַרײַן אין דער וואוינונג, האָבען געזעהן, ווי נ—ק ליגט אויף דר'ערד און עטליכע פערשוין שלאָגען איהם מערדערליך. ס'בלוט האָט בײַ איהם געגאָסען פון די הענד און פּנים קוים מיט מיה איז די חברה שלעגער'ס געלונגען זיך אָפּצורייסען פון זייער קרבן.

ווי ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, איז דער שלעגער געווען נ—ל. א יוד א סוחר, וואָס איז געקומען קיין ווישניאַווא גורא מיטברענגענדיג מיט זיך א חברה בעהעלפער'ס זענען זיי אַרײַן אין נ—ק'ס וואוינונג, און אויסנוצענדיג וואָס קיינער פון די שטוב-מענשען איז נישט געווען אין דער היים, האָבען זיי זיך מיט איהם אָפּגערעכענט אויף אַזאַ מין „סוחרישען" אופן...

דער ברוטאַלער איבערפאַל פון איין סוחר אויפ'ן צווייטען אויף א זומער-וואוינונג. צוליב 600 זל. און דערבײַ אין תשעה באב, האָט אויף די אַרומיגע שכנים געמאַכט אַנ'ערשיטערענדען איינדרוק.

אַט צו וואָסערער מדרגה ס'איז יערגאַנגען דער „מסחר" אין לאָדז.

הײַנט וויכטיגע פערזאַמלונג

אין צענטראַלען סוחרים-פעראיין

פּיעטריקאַווער 10

היינט 8 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פון צענטראַלען סוחרים-פעראיין פּעטריקאַווער 10, אַנ'אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער. אויפ'ן טאָג-אָרדנונג שטעהט זעהר א ברענענדע פראַגע. נעמליך וועגען אונטערנעהמען אַנ'אַקציע בײַ די מאַכטגעבענדע פאַקטאָרען אין וואַרשא וועגען אָנערקענען הנחה-סטאַוועקעס פאַר הורט-אונטערנעהמונגען, וואָס פיהרען נישט קיין ריכטיגע האַנדעלס-ביכער.

די דאָזיגע אונטערנעהמונגען האָט מען היינט-יאָהר בעשטימט צו צאָהלען 2 און א האַלבען פּראָצענט פון אומזאַץ, וואָס עס דראָהט ממש מיט א רואין פאַר די דערמאָנטע הורט-סוחרים.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פראַגע ווערט ערוואַרט. אַז די פערזאַמלונג וועט שטאַרק בעזוכט ווערען

גרויסע שרפה אין באַלוט

פייערלעשער אין מאַסקעס שפּרינגען אַרײַן אין די פלאַמען. — 4 כיה פערברענט געוואָרען אויף טויט

(§) נעכטען מיטאָג איז אויף מאַרושינער גאַס 20 אויסגעבראָכען א מוראַ'דיגע שרפה, וואָס האָט אין משך פון א פּאָר מינוט אַרומגעכאַפּט דאָס איינשטאָקיגע הילצערנע הויזעל מיט די אַרומיגע סטאַלעס און קיה-שטאַלען.

דאָס פייער האָט זיך פון מינוט צו מינוט פערגרעסערט און צום אומגליק האָבען די פייערלעשער געהאַט פערשידענע שטערונגען אויפ'ן וועג און זיי האָבען זיך דערבײַ פערשפּעטיגט. דער ערשטער אויטאָ מיט פייערלעשער, וואָס איז אַרויסגעפאָהרען צו דער שרפה איז אין מיטען וועג פּלוצלינג קאַליע געוואָרען און נישט געקענט ווייטער פאָהרען. די אַנדערע אויטאָס זענען יעדע פאַר מינוט פערהאַלטען געוואָרען צוליב די פּויערשע פוהרלייט, וואָס זענען געפאָהרען אין בזשעזשינער גאַס.

ווען די פייערלעשער זענען אָנגעקומען איז שוין קיין סך נישט געווען וואָס צו ראַטעווען. דאָס הילצערנע הויז איז שוין דאַן געווען פערוואַנדעלט אין א בערג אש עטליכע פייערלעשער אין מאַסקעס זענען אַרײַנגעשפּרונגען אין די העלישע פלאַמען פון די ברענענדיגע שטאַלען און געוואָלט פון דאָרט אַרויס ראַטעווען די קיה. ס'איז שוין אָבער געווען צו שפּעט. די קיה זענען שוין געווען פערדושעט פון'ם רויך. די פייערלעשער זענען קוים אַרויס מיט'ן לעבען פון'ם ברענענדיגען שטאַל. 4 קיה זענען פערברענט געוואָרען. עס איז אויך אָבגעברענט געוואָרען א פולער שפּייכלער מיט תבואה.

4 אַרבעטסלאָזע קריסטליכע פאַמיליעס זענען געבליבען דאַכלאָז.

יודישער טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — נאַרוטאָוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן
היינט אונאָפּרופליך לעצטע געזעגנונג-פאָרשטעלונג
פון וועלט-בערימטען און בעליבטען פאָלקס-אַרטיסט
א. סאַמבערג
וויכטיג נייעס! גראַנדיעזע פאָרשטעלונג!
אַלע קומען זיך היינט געזעגנען מיט'ן בעליבטען אַרטיסט א. סאַמבערג
היינט דינסטאָג דעם 5-טען, 9 אָוונט
בעמערקונג: צו יעדען בילעט ווערט צוגעגעבען צום אָנדענקען א בילד פון א. סאַמבערג אין דער ראָל פון שיילאָק
דער פערשאָלטענער
אין 3 אַקטען פון סאָפּיא-ביעלאַיאַ, יודיש: ס. י.
— רעזשי — א. סאַמבערג
II
דער פערשאָלטענער — א. סאַמבערג —
א. סאַמבערגס וועלט-טריומף
שיילאָק (הויפּט-סצענעס)
פון שעקספּיר, יודיש: ישראל שטערן און ראַקאָווסקי. לויט רעזשי און אינסצעניזאַציע פון ד"ר וויכערט מוזיק ה. קאָן. א. סאַמבערג אַלס שיילאָק
פּרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.
ס'נעמט אַנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאַן, דיכטענבערג, ליבראַנסקאַ, נערה, און פאָדערמאַן. מענער: אריעל, באַלבירסקי, האַמבורגער, הערשקאָוויטש, נייהויז, ראַקאָוו. דיריגענט: ל. זעלמאַר.
בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

בלוטיגע געשלעג צווישען שכנים

אויף וולאַדזשימירסקא גאַס 28 איז נעכטען אויסגעבראָכען א בלוטיגע געשלעג צווישען די שכנים בלעזעל און וואַזשינאַק. אין דעם געשלעג האָבען אַנטייל גענומען אַלע פאַמיליען-מיטגלידער פון די 2 צוקריגטע משפּחות און אַלע זענען פערוואונדעט געוואָרען אַזוי, אַז מען האָט געמוזט צו זיי אַרויסרופען די פּאָגאָטאָוויע.

די נאַכט-דיזשורנע אין די אַפּטייקען

היינט: וואָיטשעכאָווסקי נאַפּורקאָווסקי 27, דאַניעלעצקי פּעטריקאָווער 127, אוּליגיצקי און צימער וואָלטשאַנסקא 37, לינגעפער פרימהוינטס-פּלאַץ 2, האַרטמאַן טלוגאַרסקי 1, קאַראַנטע אַלעקסאַנדערער 60.

פערקויפטע נשמות

שפּאַנענדער ראָמאַן

קורצער אינהאַלט פון די ביז-איצטיגע קאַפּיטלען

צוליב דעם שטאַרקען אינטערעס, וואָס אונזער ראָמאַן האָט אַרויסגערופען, געבען מיר איבער א קורצען אינהאַלט פון די ביז-איצטיגע קאַפּיטלען.

אין הויף פון פראַנצויזישען קעניג לודוויג דעם זעכצעהנטען ווערט אַרויסגערופען דער יונגער שעהנער יובילירער-אַרבייטער ברייטשייד, צו פערשליסען אין אַנ'אייזערנער מאַסקע עפּעס א הויכגעשעצטען פּערזאָן. פול מיט צאָרן און פערביטערונג געגען אַזעלכע שענדליכע מעשים, איז ברייטשייד געצוואונגען צו טון זיין אַרבייט. אַנ'ערשיטערטער קעהרט ער זיך צוריק א היים, און דערציהלט זיין כלה, האַננאַ לעבלאַנק, וועלכע איז א טאָכטער פון מייסטער, בײַ וועלכען ער איז בעשעפטיגט, וואָס פאַר אַנ'אַרבייט ער האָט געמאַכט. דער מייסטער לעבלאַנק איז געגען דעם, אַז ברייטשייד זאָל הייראַטען זיין טאָכטער. איינמאַל גיט ברייטשייד א בעשיידענעם גאָלדענעם רינגעל זיין געליבטע, בילד-שעהנע האַננאַ. דער מייסטער לעבלאַנק דערזעהט דאָס. אין אַנ'אויפגערעגטען טאָן בעשולדיגט ער ברייטשייד'ן, אַז ער האָט גע'גנב'עט בײַ איהם געלד בעת דער אַרבייט און געמאַכט א רינגעל, און כדי פון איהם פטור צו ווערען, געהט ער און מעלדעט דער פּאָליציי. אין די צייטען פון לודוויג דעם זעכצעהנטען איז מען פאַר גנבה בעשטראָפט געוואָרען ביז צעהן יאָהר זיין אַרעסטאַנט אין דער בעריהמטער באַסטיליע, ברייטשייד ענטלויפט.

אַזוי ווי אין קעניגליכען שלאָס ווייל מען בעהאַלטען דעם סוד פון דער אייזערנער מאַסקע, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען בײַם הויף-יובילירער לעבלאַנק, ווערט דער הויף-יובילירער צערמאָרדעט אויף א געהיימניספולען אופ'ן דורך די קריגס-אַגענטען, מיט וועלכע עס ציהט אָהן דער קאָמאַנדיגער גערמאַן, דער חשד אין בעגעהן דעם מאָרד פאַלט אויף ברייטשייד'ן און אויף אַלע גאַסען און דערפאַר פון פראַנקרייך ווערט אויסגעהאַנגען מודעות מיט א צוזאָג פון א גרויסער בעלוינונג פאַר ברייטשייד'ס קאָפּ. ברייטשייד האָט זיך נישט וואו צו בעהאַלטען. ער ליידט הונגער און נויט און פאַלט אַרײַן צו א באַנדע רויבער, וואָס ווילען איהם דערהרג'ענען, ווייל ער האָט זיך צופעליג צוגעהערט צו זייערע סודות, אָדער פאָדערן פון איהם, ער זאָל צושטעהן צו זייער באַנדע. ברייטשייד וויל קיין רויבער נישט ווערען. נאָכדעם, ווי דער יובילירער ווערט דער'הרג'עט, כאַפּט דעם קעניג'ס אַגענטען זיין טאָכטער, די בילד-שעהנע האַננאַ לעבלאַנק, ברייטשייד'ס כלה, און פערשלעפּען זי אין קעניגס-הערעם, כדי צו מאַכען אויס איהר א מעטרעסע. אַז ברייטשייד איבערצייגט זיך, אַז דאָס איז אמת, ווערט ער אויפגעציטערט און ער נעמט אָן דעם פאָרשלאַג צו ווערען א רויבער דערבײַ שווערט ער צו נעמען נקמה אָן דעם קעניג'ס מענשען צוליב זיין געליבטע האַננאַ.

אין דעם קעניגליכען הערעם געפינט זיך מאַדאַם ניגאַן. וועלכע איז איצט שוין אַלט זי, וועלכע איז פערנאַרט געוואָרען האַלב-משוגע און קיינער קוקט זיך נישט אום אויף איהר. זי קריגט רחמנות אויף האַננא'ן און העלפט איהר ענטלויפען

ברייטשייד, וועלכען מען האָט געפונען אַלס אונטערגעוואָרפענעם קינד איינגעהילט אין א טיכעל מיט אַנ'אַדעל-צייכען, איז געבוירט אין בערהאַן א סוד. דערוואַוסט זיך, אַז מיט זיין געבורט איז פערבונדען א סוד. דערווייל רודערט ער אויף גאַנץ פראַנקרייך מיט זיינע דרייסטע איבערפאַלען. ער ווערט דער אָנפיהרער פון די באַנדע, און בעת ער בעהאַלט זיך איינמאַל אויס אין שלאָס פון גראַף בראַזשעלאָן, דערזעהט ער הענגען א הערב, וואָס האָט זיך אויך געפונען אויף דעם טיכעל אין וועלכען ער איז געווען אונטערגעוואָרפען אַלס קינד. ער פאָדערט אַנ'ערקלערונג. דער גראַף בראַזשעלאָן וויל איהם נישט געבען. ער ענטלויפט אָבער ער ווערט אַרומגערינגעלט מיט א טייל פון זיין באַנדע דורך א שטאַרקע אָבטיילונג מיליטער.

בײַם ערמאָרדעטען הויף-יובילירער האָט אויך געאַרבייט אַלס געזעל דער רויטער פויל, וועלכער ליבט זיך אָן געגענזייטיגקייט אין האַננא'ן ער איז אין כעס אויף זיין רייוואַל ברייטשייד און בעת מ'האָט בעשולדיגט ברייטשייד'ן אין גנבה, האָט ער פאַלש עדות געזאָגט געגען איהם. דער רויטער פויל פיהרט א טאָפּעלט לעבען. בײַנאַכט איז ער א רויבער. ער טרעפט זיך אויך אין די אונטערערדישע הייליגען, אין די קאַטאַקומבען, מיט ברייטשייד'ס באַנדע און ער ווערט צוקלאַפּט און ענטלויפט קוים מיט'ן לעבען ער אָרגאַניזירט א נייע רויבער באַנדע, כדי צו שטילען זיין תאוה צו איהר.

דער קעניג איז שטאַרק אין כעס, ווען מ'האָט איהם צוגענומען האַננא'ן זיין געליבטע, די מאַדאַם פּאָמפּאַדור, העטצט איהם אויף געגען דער פירסטין לאַמבאַלא. וועמענס שונא זי איז, זי פּועלט אויס, אַז דער קעניג זאָל זי פערטרייבען פון הויף. די פירסטין לאַמבאַלא שטילט איהר נקמה דערמיט, וואָס זי ווערט א געהיימע שותפ'טע פון ברייטשייד, וועלכען זי גיט איבער, וואָס פון די הויף-מענשען ער דאַרף צו גזלען. זי בעקומט דערפאַר א טייל פון רויב און ליבט זיך אין ברייטשייד'ן, אויך איינע פון די רויבער, א פרוי טיני איז פערליבט אין ברייטשייד'ן. זיינע לעגענדאַריש-דרייסטע איבערפאַלען זענען דאָס טאָג-געשפּרעך פון פּאַריז.

א טייל פון ברייטשייד'ס באַנדע עפּענט זיך אויף דער פריי. זי גרייט זיך צו העלפען זייער פיהרער. א רויבער מיט איין אויג שמועסט וועגען ברייטשייד'ן.

—

(116 פאָרטזעצונג)

ער האָט זיך אַוועקגעגאַרט און אַוועקגעשטעלט זיך נעבען דער פעלזען-וואַנד, אַזוי, שטעהענדיג דאָרטען האָט ער אַלעס געקענט הערען און קיינער האָט איהם ניט בעמערקט.

ער האָט אַלעס אויסגעהאָרכט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט, צוויי רויבער, וואָס זענען געזעסען בײַ א רויכערדיגען קעסעל, האָבען אויך געשמועסט וועגען ברייטשייד'ן.

— איך זאָג דיר, חבר, אַז אונזער נאַטשעלניק איז אַנ'אויסערגעוועהנליכער מענש. ער האָט אויסטערלישע בעציהונגען מיט די עלעגאַנסטע און רייכסטע מענטשען, ווען איך וואָלט נאָר געוואוסט וואָס פאַרע בעציהונגען ער האָט דאָרט אין אַלטען שלאָס, וואָס פאַרע דאַמע דאָס איז! ער איז שוין דאָרט געווען צוויי מאָל, אַלץ בײַנאַכט איך האָב איהם בעגלייט אַהין. אָנגעטהון גייט ער ווי א דראַגאָנער-אָפיציר.

— אפשר איז דאָס זיין געליבטע? —האָט דער צווייטער אויפמערקזאַם געמאַכט.

— און דאָס איז מעגליך: דער נאַטשעלניק איז א שעהנער מאַנסביל, פאַר וועלכען אַלע פרויען נעהמען איין די פגירה. אָבער איך צווייפעל דערין, דערפאַר ווייל ער איז קיינמאָל לאַנג דאָרט נישט פערבליבען. און אייביג ווען ער איז אַרויס פון דאָרטען, איז ער געווען שטאַרק פערטרויערט, ווי תמיד ער האָט נישט אויסגעזעהען, ווי אַזעלכער, וואָס האָט זיך געפינען אין די ווייכע אָרעמ'ס פון זיין געליבטע. ניין, דאָס מוז זיין עפּעס א געהיימניש איך בין זיכער דערין, ווייל יעטוועדעס מאָהל, ווען ער איז פון דאָרטען אַרויס, איז מ'באַל'ד אַוועק אויף א נייעם רויבער-וויזיט.

דאָס איז טאַקע ריכטיג, אָבער צי וואָס זיך ברעכען דעם קאָפּ דעריבער, גענוג, וואָס דער נאַטשעלניק האָט אַלץ ערוואָרבען א סך געלד איז דאָס אונז זעהר וויכטיג.

— אויב דאָס מאָהל האָט ער אויך פּלאַנירט עפּעס א ווילד שטיקעל. יעצט וועט זיך פאַר אונז אָנהויבען דאָס אמת'ע לעבען. וועגען מיר קען ער האָבען אפילו מיט אַטויט דאַמען, מיר איז אַלץ איינס, דער עיקר אַז מיין קעשענע זאָל זיין פול.

דער איין-אויגיגער האָט זיך אַבגערוקט אין א זייט ער האָט שוין גענוג געהערט, זיין איינציג אויג האָט געפינקעלט, ווי ער וואָלט זיך געוועהן דערוויסט אויסטערלישע זאַכען. איז דער פערשוין געווען א שפּיאָן אָדער סתם א נייגעריגער ? א רויבער קען היטען זיין געהיימניש ; ער איז זיך ווייטער געגאַנגען מיט זיין פאַמעליכען טריט, אַזוי, ווי ער וואָלט געהאַט א ספּעציעל פערגעניגען זיך צו בעקענען מיט'ן לעבען פון די רויבער אין די קאַטאַקומבען. אין דעם האָט זיך דערהערט פון דער נאָהנט עפּעס א גערוידער, דערנאָך א געשריי פון פרויען. סאַוועס איז אַרויסגעלאָפען מיט עטליכע רויבער, וואָס זענען געשטאַנען אויף דער וואַך. דאָ האָט זיך פאָרגעשטעלט א וואונדערליך בילד; ווייל די ניי-אָנגעקומענע רויבער האָבען נישט געוואוסט וועגען דער דיסציפּלין, וואָס הערשט אין ברייטשייד'ס חברותא. עטליכע פערשוינען האָבען זיך געלאָזט וואוילגעהן און געוואָלט אַפּשלאָגען די מיידלעך פון זייערע געליבטע. דערפון איז ענטשטאַנען א בלוטיג געשלעג.

(פאָרטזעצונג קומט)

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.
אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. pocz. 16
טעלעפאנען: רעדאקציע 100-57, אדמיניסטראציע 100-47

מען מוז אויך אין דער שווערער צייט זוכען א רעטונג צו אונזער לאגע!

די ווירטשאפטליכע לאגע אויף דער וועלט איז שלעכט, און פוילען איז זי נאך ערגער און ביי דעם יודישען סוחרים און בעלי-מלאכות-שטאנד איז זי אמערגסטען.

די אלגעמיינע דעפרעסיע אויף דעם ווירטשאפטליכען געביט האט פערשידענע סיבות. די שארפסטע קעמפ צווישען די עקאנאמישען שטרעמונגען זיך אן, פרי צו געפינען די אמת'ע סיבות פון דער קראנקהייט, וויל, ווי בעקאנט, איז א ריכטיגע דיאגנאזע שוין א האלבע רפואה פון דער קראנקהייט.

כיאנכע עקאנאמיסטען בעטראכטען אלס די סיבה פון דער זינקענדער קאניונקטור און זינקענדע וועלט-פרייזען די כאאטישע גאלד-פאליטיק פון די עמיסיע-באנק און מערב-אייראפא און אמעריקא. אנדערע זעהען די סיבה אין דער איבער-פראדוקציע און די לאנדווירטשאפטליכע לענדער, אדער אין דער איבער-פראדוקציע פון די פאבריקען; אנדערע, ווידער, זוכען זי אויף דער קאפיטאליסטישער ארבייטסלאזיגקייט נאכ'ן קריג, וואס פערמינדערט די קויף-קראפט פון מיליאנען מענשען און אויף דעם אופן האבען די סחורות נישט קיין אפזאץ-מעגליכקייטען.

וועלכע פון די סיבות עס זאל נישט זיין די ווירטשאפטסקריזיס, מוז מען אבער תמיד געדענקען, אז נישט בלויז אפיעקטיווע און אויסערליכע פאקטארען זענען גורם א קריזיס, אדער שלעכטע קאניונקטור. אלס איינער פון די ווירטשאפטס-פאקטארען בלייבט תמיד דער מענש, ד. ה. דער מענשליכער ווילען און דער מענשליכער שכל.

און די פריהערדיגע יאהר-הונדערטער האבען די פעלקער בעטראכטען עפידעמישע קראנקהייטען, ווי כאלערע, אדער פעסט, אדער הונגער-נויט, ווי א מין אומפערמיידליכע קאטאסטראפע, וואס מען קאן זיך געגען איהר נישט שיצען און זיי האבען מיט פערלייגטע הענט געפינענדיג קאפ צוגעווארטען — יעבור זעם.

הבינט קען די וויסענשאפט די סבות פון די עפידעמישע קרענקען. זי געפינט מיטלען געגען די באצילען, וואס זענען גורם די קראנקהייטען, און מען שיצט זיך פאר'ן אנהויבען פון דער עפידעמיע און לאנד אריין און, אויב זי איז געקומען, בעקעמפט מען זי מיט מאדערנע מיטלען און מען דערשטיקט זי ביפה און דער התחלה.

דאס זעלבע זעהען מיר אויך ביי „ווירטשאפטליכע קראנקהייטען", ביי „ווירטשאפטליכע עפידעמיעס".

אינפעראל. און אלע פארמען שטימונג ענדער. שטודירען עקאנאמיסטען און ספעציעלע אינסטיטוטען פאר קאניונקטור-פארשונג", נישט בלויז דעם געגענווערטיגען מצב פון דער ווירטשאפט, נור זיי זאגען פאראויס, ווי א באראמעטער, ווען די נייע קאניונקטור וועט זיך ענדערען און ווען עס וועט קומען די דעפרעסיע, אדער אויפשוואונג.

קומט אבער די דעפרעסיע און די ווירטשאפטליכע קאטאסטראפע לאזט זיך נישט אפווענדען, פערלירען די פיהרענדע מענער נישט דעם קאפ און עס ווערען תיכף אנגעווענדעט נייטיגע מיטלען, כדי די קאטאסטראפע אפצווענדען מיט קלענערע — אדער, זאגען מיר בעסער — ווייניגער שעדליכע מיטלען, כדי צו פערקלענערן די פאלגען און ווירטשאפטליכע אויף א בעסערע מדרגה.

אזא בייספיל האבען מיר געזעהען ערשט נישט לאנג און אמעריקא נאך דעם ניו-יארקער בערזען-קראך. דעמאלט האט פרעזידענט הובער און די פיהרער פון דער אמעריקאנישער ווירטשאפט תיכף אנגעווענדעט גרויסצוגיגע מיטלען, כדי אפצואווענדען די קאטאסטראפע פאר דער צוקונפט און נישט צו דערלאזען, אז דער פעסימיזם זאל ברעכען די ענערגיע פון'ם פאלק.

דאס זעלבע האבען מיר געזעהען ביי דער ירידה פון דעם פראנצויזישען פראנק, ווען עס האט געדראהט די זעלבע קאטאסטראפאלע אינפלאציע ווי אין דייטשלאנד. רעגירונג האט פואנקארע דורך זיין ענערגיע און געשיקליכקייט אפגעווענדעט די קאטאסטראפע. היינט האט פראנקרייך איינע פון די בעסטע וואלוטעס, און איז אפשר דאס איינציגע לאנד און אייראפא, וואס האט א גינסטיגע ווירטשאפטליכע לאגע.

און דייטשלאנד האט גיד דער פאקט, וואס דאס פאלק האט בעוויזען פערטרויען צו דעם אזוי-גערופענעם „רענטען-מארק" און האט איהם אנגענומען אלס א פולווערטיגען מטבע — נור א דאנק דעם איז דייטשלאנד ארויס פון דער שרעקליכער אינפלאציע, וואס האט געדראהט צו פערניכטען דאס גאנצע לאנד. דער דייטשער מארק איז הבינט ווידער א פעסטע און געשאצטע וואלוטע.

דאזיגע בייספילען וואלט מען געקענט פערמעהרען און אנפיהרען, אז אויך און פריוואט-ווירטשאפטליכען לעבען, און די בעזונדערע בראנזשען, און אויך בנוגע דעם בעזונדערען סוחר, שפילט אן אונגעהויערע ראלע — נישט בלויז די אויסערליכע לאגע, נאר אויך דער מוט און די געשיקליכקייט, וואס ערמעגליכען גובר צו זיין די שלעכטע לאגע און ארויסצופיהרען פון דער סכנה, וואס בעדראהט די ווירטשאפטליכע עקזיסטענץ.

מען מוז אויך תמיד געדענקען, אז פונקט ווי אין דער נאטור דויערט נישט דאס שעהנע וועטער אייביג — אבער אויך נישט דאס שלעכטע וועטער — אזוי מוז נאך יעדער ווירטשאפטליכער דעפרעסיע קומען אן ענדערונג צום גוטען.

דער מענשליכער שכל און מענשליכע ענערגיע זענען און דער לאגע צו פערבעסערן די ווירטשאפטליכע פערבעסערונג.

אויסער מוט און שכל און דער דרימער ווילסטאטער מעטאמען די פעהיגקייט דורך געשיקטער ארגאניזאציע צוזאמצונעמען די בעזונדערע אינדיווידועלע כחות און אויף דעם אופן צו פערשנעלערען די הילף.

* * *

צוקוקענדיג זיך אין פוילען צו דעם יודישען ווירטשאפטליכען לעבען, צוהערענדיג זיך צו די רעדעס אויף קאנפערענצען און לעזענדיג די ארטיקלען איבער ווירטשאפטליכע ענינים אין יודישע צייטונגען, בעקומט מען דעם איינדרוק, אז די בעקאנטע יודישע ענערגיע און פאס-קראפט, וועלכע מען איז מקנא — נראה און די צייטען פון צרות — האבען שטארק געליטען, אזוי אז דער בעזונדער האט ארויסגעריסען מאנגעל אין זעלבסטפערטרויען. מען האט דעם איינדרוק, אז מען בעגנוגנט זיך מיט יאמערען און מען ווארט בסדר אויף עפים א נס.

דער דאזיגער מרה-שחורה'דיגער גייסט מאכט צושטאנד איז אן ערשיינונג, וואס מוז געקעמפט ווערען און אפט, וויל זי קאן געפעהרליך ווערען.

א קראנקער, וואס האלט און איין יאמערען און הייבט אן צו גלויבען, אז ער איז אונהיילבאר — איהם איז באמת שווער צו היילען.

און דאך מעג מען נישט ווארטען אויף קיין נסים, נאר יעדער איינער און יעדער בראנזשע מוז פערזענליך, קאלעקטיוו און ענערגיש ארויספארשען — וואס עס לאזט זיך טון צו פערבעסערן די לאגע אפילו היינט, ביי די שלעכטע פערהעלטנישען, ביי דעם שטייער-דרוק און ביים מאנגעל און אומזאיך-קאפיטאל.

דער יודישער סוחר און בעל-מלאכה האבען נישט ליב זיך צו פערבינדען און ארגאניזאציאנעלע פארמען, וויל זיי פיהלען זיך צוליב דעם געשטערט און בעוועגונגס-פרייהייט.

פונדעסטוועגען הבינט, ווען א סך סוחרים האבען פערלוירען א גרויסען טייל פון זייער קאפיטאל און א צייט, ווען עס איז אויך פערלוירען געגאנגען דער צוטרוי פון די פאבריקאנטען און בענק צו דעם יחיד, מוז מען זיך שטעלען די פראגע, צי דער איזאלירטער יחיד איז בכלל און דער לאגע — און זיין ווירטשאפטליכער זעלבסטשטענדיגקייט — זיך צו דערהאלטען און צי איז נישט געקומען די צייט צו יאמערען זיין פאזיציע דורך פערבינדען זיך און קלענערע, אדער גרעסערע געזעלשאפטען — פון דער, אדער יענער פארם.

אפט וואלט געקאנט די, אדער יענע בראנזשע, פערבעסערן איהר לאגע, אויב זי וואלט ארויסגעשיקט קען אויסלאנד א דעלעגאט צו די ליפעראנטען פון רויה-שטאף, פון פאבריקאנטען, כדי דורך א דירעקטען קאנטאקט אויסצופועל'ן מעגליכע בעדינגונגען און צו פערמייבען דעם אונצוטרוי צום היגען בוחר.

עס איז נישט מעגליך און די ראהמען פון א צייטונגס-ארטיקעל צו געבען אפילו אלגעמיינע עצות און פלענער. יעדע בראנזשע מוז פאר זיך אליין זוכען דעם וועג ווי אזוי ארויסצוקומען פון דער פערפלאנטערטער ווירטשאפטליכער לאגע.

מיר האבען דא נאר געוואלט אנווייזען, אז עס מוז געמאכט ווערען א סוף צום ווירטשאפטליכען דעפיטיזם און דער יודישער גאס. עס מוז קומען צוריק דאס זעלבסטפערטרויען און דאן דער געגענזייטיגער פערטרויען.

עס איז א ווירטשאפטליכער כלל, אז פסיכאלאגישע מאמענטען שפילען און ווירטשאפטליכען לעבען, זעהר אפט, א גרעסערע ראלע, ווי אויסערע פאקטען.

עס איז צייט, אז אויך אויף דעם ווירטשאפטליכען געביט זאל קומען א שטימונג פון: „נחמו, נחמו עמי"!

ד"ר מיכאל רינגעל

ביבליאטעק פון יודישע קלאסיקער
אין סאוויעטישער אויסגאבע

מאסקווא. (יטא) דער סאוויעטישער פערלאג „קולטור-ליגע" טרעט צו ארויסצוגעבען א נייע סעריע יודישע ביכער אונטער'ן אלגעמיינעם טיטעל „ביבליאטעק פון יודישע קלאסיקער". אין דער ערשטער ביבליאטעק וועלען אריין אלע ווערק פון שלום עליכם און י. ל. פרץ. צו זיי וועלען צוגעגעבען ווערען בעזונדער קריטיק, צוזאמענגעשטעלט פון קריטיק און אפשאצונגען פון מארקסיסטישע קריטיקער, וועלכע דארפען פערטייטשען די שרייבער פון מארקסיסטישען שטאנדפונקט.

און 1931 וועט ארויסגעלאזט ווערען 190 דרוק-בויגען פון שלום עליכם און 67 בויגען פון פרץ.

אויסער דעם וועט די „קולטור-ליגע" ארויסלאזען א צווייטע „מערב-ביבליאטעק", און וועלכער עס וועלען אריין די בעסטע ווערק פון דער מערב-ליטעראטור, אנהויבענדיג פון די מאדערנע שרייבער, וואס זענען אידעאלאגיש און טעמאטיש נעהענטער צום סאוויעטישען לעזער און ענדיגענדיג מיט די עלטסטע קלאסיקער פון דער „מערב-ליטעראטור".

די ביבליאטעק „מערב-ליטעראטור" וועט ארויסגעגעבען ווערען אונטער דער פיהרונג פון דער סעקציע פאר געזעלשאפט און ליטעראטור ביי דעם אינסטיטוט פאר ליטעראטור, קונסט און שפראך פון דער קאמוניסטישער אקאדעמיע און מאסקווא. צו יעדען בוך וועט צוגעגעבען ווערען א מארקסיסטישע אפשאצונג פון די ווילבעקאנטע קענער פון דער מערב-ליטעראטור.

דריי יודישע דעפוטאטען
אין נייעם קאנאדער פארלאמענט

מאנטרעאל (יטא) און די וואהלען צום קאנאדער פארלאמענט, וואס זענען פארגעקומען פאריגע וואך און בעת וועלכער עס האבען געוואונען אן איבערוויגענדע מעהרהייט די קאנסערוואטיסטען, זענען דורכגעגאנגען פאלגענדע יודישע דעפוטאטען: ס. דזשייקאבס (ליבעראל, מאנטרעאל), א. היפס (לייבאר, ווינניפעג) און שמואל פאקטאר (ליבעראל, טאראנטא). און פריהערדיגען פארלאמענט זענען געווען בלויז 2 יודישע דעפוטאטען.

„אויסגלייכונגס"-גערעכטיגקייט
(וועגען בעשטעטיגען דעם טויט-אורטייל אויף אורפאלי'ן)
פון ד"ר יהושע טהאן

ווי אזוי עס, ווען די שטעלונג פון דאס „גערעכטיגקייט" ווארפט אראפ דעם שלייער פון די אויגען און הייבט אן צו זעהען זאכען, וועלכע געדארפט נישט צו אזהר. דעמאלט הערט זי אויף צו זיין בלינד און פון דער מעלדונגער קענענען און דערשינען ווערט אפגעהענגיג דינסט און שקלאפען.

אזוי איז שוין די רעכט פון דער גערעכטיגקייט, לגבי וועלכער עס זענען נישט פאראן קיין שום אויסנאהמען און אפווייכונגען...

ווענגען די ענגלענדער איז און אלגעמיינען אנגענומען די מיינונג, אז זיי זענען יושר'דיג: דאס מנהג, זיי האבען א וועלטאס געפיהל פאר רעכט, וואס און אביעקטיווע גערעכט, און דערביי, נאטירליך, א קלארע פערשטענדניש וועגען רעכט און גערעכטיגקייט. און דאך דאס א פאלק, וואס האט אפילו נישט געפונען פאר נויטיג צו שאפען א קאנסטיטוציע, כדי צו בערעכטיגען זיין מלוכה-עקזיסטענץ. דאס ענגלישע גערעכטיגקייט-וועזען האט געפונען די אלגעמיינע אנערקענונג, מחמת דער ריכטער רעכענט זיך נישט בלויז מיט די טרוקענע פאראגראפען, נאר קודם כל מיט זיין אייגען געוויסען. צוליב דעם געזעצמעסיגע, האט זיך געקאנט אויסדריקען, אז מ'דארף נישט האבען קיין שום געזעצבוכער און קיין שום ספקות לגבי די אורטיילען, וואס ווערען ארויסגעגעבען דורך געריכטען, וואס געפינען זיך אונטער דער ענגלישער קאנטראל, א פעסטע שוין לגבי אורטיילען, וואס ווערען ארויסגעטראגען דורך ענגלישע ריכטער און דערצו: הויכע ריכטער.

און נארמאלע בעדינגונגען וואלט קיינער נישט געוואגט צו צווייפלען און דער פולער אביעקטיוויטעט פון די ענגלישע אורטיילען. אבער זייט אויגוסט 1929 האט זיך אזוי-פיל געביטען. זענען אזוי-פיל פרינציפען אומגעקערט געווארען, זענען אזוי-פיל פאקטען און זייטיגע לויטע אויפגעקלערט געווארען, אז די חשדים און דער אונצוטרוי לגבי די מעשים פון דער אדמיניסטראטיווער רעגירונג פערמעהרען זיך אויף אלע געביטען, אפילו אויף דעם געביט פון דער גערייכטער.

די אינצמונג ענגלישע רעגירונג האט איינמעהר ארויסגעגעבען דעם באלאנסישען מאמענט. די „גערעכטיגקייט" האט אראפגענומען דעם שלייער און צוגעשט קוקט זי זיך איבער און בעקענט זיך מיט'ן אנגעקלאגטען און נאכדעם ערשט טראגט דאס געריכט ארויס דעם אורטייל. דער אורטייל איז אבער דאן נישט אונבאדינגט געזעהען און ער ווערט מיטלא נגט דעם אונבעדינגטען צוזמרען.

אט, וואס עס איז פארגעקומען און געריכט, וואו עס איז גע'משפט געווארען וועגען די שרעקליכע רציחות און גרויזאמקייטען, וועלכע די אראבער האבען אויסגעפיהרט אויף דער פרידליכער יודישער בעפעלקערונג און ארץ-ישראל: מ'האט אזוי גע'משפט, אז עס זאלען נישט זיין צופיל קרבנות צווישען די אראבער, דאס האט מען געמוזט מיט דער מעגליכקייט אבצושאצען ווי וויט מעגליך דעם שרעקליכען און הוצה'ישען כאראקטער פון די מארדען. דער חיה'שער כאראקטער פון די מערדען איז בעוויזען געווארען בולט געקומען צום אויסדרוק און חברון און און צפת. מ'האט געמערדט וועגען די רציחות מיט א נוירדיגערען טאן, ווי א גערעכטע דארף רעדען לגבי אזעלכע מערדען. דערצו האט מען רעדוצירט די שטראף-מאסנאהמען. און בעשטראפט האט מען נאר דאן, ווען עס איז שוין נישט געווען קיין שום מעגליכקייט צו וועקען וועלכע עס איז ספקות וועגען די אויסגעפיהרטע רציחות און מערדען. דאס האט געפיהרט דערצו, אז סך-הכל לגבי 25 מערדער זענען ארויסגעטראגען געווארען טויט-אורטיילען, חנם די צאהל מערדער איז געווען א פילפאך-גרעסערע, אויב עס זענען געווען 133 יודישע הרוגים און פערשידענע שטעלען פון לאנד. פון די 25 זענען 22 בעגנאדיגט געווארען און נאר דריי טויט-אורטיילען זענען אויסגעפיהרט געווארען.

מיר האבען פון אנהויב און געפיהרט א קאמף געגען יעדען טויט-אורטייל. מיר זענען געגנער פון מארדען און פארם פון מלחמה. מיר זענען געגען באגראבען, בעת וועלכע עס קומען אום פיל מענשען, און מיר פיהלען אויך אן עקעל צו די טויט-אורטיילען, וואס ווערען אויסגעפיהרט אויף א לעגאלען וועג און נאמען פון געזעץ. פאר אונז עקזיסטירט דאס געזעץ פון בארג סיני: לא תרצח, דו זאלסט נישט מארדען! די דאזיגע דברה איז פאר אונז מאסגעבענד און הייליג שטענדיג און אומעטום. מיר האבען אויך נישט געוואלט די טויט-שטראפען פאר די אראבישע מערדער און ארץ-ישראל. עס איז נישט געווען פאר אונז קיין שום סאטיספאקציע, אז מ'האט אויסגעפיהרט די טויט-אורטיילען איבער די דריי אראבער.

וואס אן אמת, זענען דאס געווען רוצחים פון געמיינסטען און ערגסטען סארט. יעדער איינער פון זיי האט געהאט אויף זיין געוויסען א סך שוידערליכע רציחות. און דאך — די יודען וואלטען געווען פולשטענדיג צופרידען, ווען די דאזיגע חיות און מענשען-געשטאלט וואלטען דערווייטערט געווארען פון דער געזעלשאפט, ווען מ'וואלט זיי געמאכט אונשעדליך דורך איינזעצען זיי און תפיסה. עס איז אבער געשעהען אנדערש. און דאס דערפאר, וויל די ארץ-ישראל-רעגירונג האט געוואלט בעווייזען איהר כח לגבי די אראבער. עס איז געשעהען אנדערש, ווי מיר האבען געוואלט, און דאס נישט צוליב דעם, אז די גערעכטיגקייט זאל הערשען, נאר צוליב פאליטישע טעמים.

און איצט קומט די פארזעצונג פון דער דאזיגער פאליטיק.

אויב דער הענקער האט ארויפגעארבען זיין שטריק אויף דריי אראבישע העלזער, דארף מען איהם צוגעבען יעצט א יודישען האלז. דאס פארלאנגט נישט די גערעכטיגקייט, נאר די פאליטיק. אנשטאט דער פשוט'ער, קלארער און יושר'דיגער גערעכטיגקייט, מאכט מען אן „אויסגלייכונגס"-גערעכטיגקייט. מ'דארף פונאנדערטיילען די שטריק אויף בייד צדדים, נישט לויט די שולדיגע פערברעכער, נאר — פראפארציאנעל.

און מ'האט זיך אויסגעקליבען א קרבן און אורפאלי'ן.

אורפאלי איז א „גיבור" און פילען זיין פון דאזיגען וואהר. פון זיין קולטור, שפראך און פון זיין גאנצען לעבענס-אופן געהערט ער נענטער צו די אראבישע פעלקער, ווי צו יודען.

ער בעהערשט פאקטיש א סך בעסער די אראבישע שפראך, ווי די העבראאישע. דערביי איז ער א גאנץ בעגרענצטע פערזענליכקייט.

— צי איז ער פאקטיש בעגאנגען דעם מארד, און וועלכען ער ווערט בעשולדיגט?

מ'קען אויף דעם נישט ענטפערן מיט יא. עס זענען פאראן עדות — אפילו אפיציעלע, וועלכע שטעלען פעסט, אז ער האט נישט ערמארדעט דעם מענש, וועלכען ער זאל האבען געהרג'עט, און ער איז געפאלען פון א קויל פון א דעטאכירט. נאטירליך זענען פאראן אנדערע עדות, וואס זאגען, אז ער האט יא ערמארדעט. אלגעמיין איז זיין שולד און מארד נישט זיכער. די אלגעמיינע אנגענומענע פרינציפען פון געזעץ זאגען: און פאל פון א ספק, רעצידירט מען לטובת דעם אנגעקלאגטען. דערצו נאך, ווען עס איז אלגעמיין האט מען ארויסגעגעבען וועגען טויט-אורטיילען. מ'האט דעריבער געקענט אורפאלי'ן ארויסגעבען א לייכטערע שטראף.

לאמיר אבער אננעהמען, אז אורפאלי האט ווירקליך דערהרג'עט א מענש. צי איז ער געגאנגען צו יענעם מענשען, כדי איהם צו דערמארדען? ניין, יענער איז געקומען צו איהם הרג'ענען. און ער האט זיך נאר פערטיידיגט, און מעגליך, נישט זיך, נאר אנדערע. צי האט ער פערטיידיגט די יודען אלס זיינע ברודער? צי דארף ער דאס פערטיידיגען? מ'קען גלויבען, אז און דעם דאזיגען פרימיטיווען מענש האט דערוואכט דאס בלוט פון זיין ראסע. און ווען ער האט געזעהן, וואסערע סכנה עס דראהט זיינע ברודער, האט ער זיך געכאפט צום געוועהר און געשאסען.

צי איז דאס נישט קיין מולדיג-גרעכאיגישטאנד, וואס פערט אנגעוואנדענעם איך דער גאנצער וועלט? ער איז דאך נישט געווען קיין בעהאלטענער מערדער

(ענדע זייט 6)

ווי אזוי די „גע פע או" האט פערשפרייט איהרע נעצען איבער דער גאנצער וועלט?
דער הויפט איבער אלע סאוויעטישע שפיאנען אין די מזרח-לענדער דערצעהלט מערקווירדיגע סודות

II

„די הויפט ארבייט און ענגלאנד, האט אגאבעקאוו געזאגט, פיהרט אן דער קאמוניסטישער אינטערנאציאנאל. די אויפגאבע פון דער גע פע או איז א דריטראנגיגע. זי אינפארמירט מאסקווע וועגען דעם, וואס עס קומט פאר און לאנד. זי קאנטראלירט די אגענטען פון דריטען אינטערנאציאנאל און זי נעמט צו די נעהמטע פערבינדונגען מיט דער ארמייער בעפעלקערונג און פאל פון א מלחמה אדער א אויפשטאנד. די הויפט אויפגאבע פון דער גע-פע-או איז אצינד און אינפארמאציע. און ענגלאנד, צום ביישפיל, איז די ארבייט אזוי געשטעלט געווארן אזוי גוט, אז און פערלויף פון עטליכע יאהר צייט ביז היינטיגען טאג האבען מיר כסדר בעקומען די קאפיעס פון אלע געהיימע בעריכטען פון דעם ענגלישען הויך קאמיסאר צום אויסלענדישען מיניסטער און לאנדאן און אלע בריוו פון דעם לאנדאנער „פאריין אפיס" צו דעם ענגלישען הויך-קאמיסאר און ענגלאנד. אזוי ווי א חוץ דעם האבען מיר נאך אנדערע אינפארמאציע-קוואלען אויך. און מאסקווע שטענדיג אינפארמירט וועגען דעם, וואס עס טוט זיך און ענגלאנד א סך בעסער ווי הענערסאן".

„נאכדעם ווי בלומקין איז דערשאסען געווארען, האט אגאבעקאוו ווייטער דערצעהלט, איז דער הויפט-אגענט פון דער גע-פע-או און ענגלאנד געווארען מיסיע אקסעלראד. ער איז געקומען צופאהרען קיין קאנסטאנטינאפעל לעגאל מעוואגואר מיט א פאספארט אויפ'ן נאמען פון דעם עסטרייכישען בירגער פרידריך קויל. איך האב איהם פערהאלטען, וויל איך האב זיך געגלויבט אז זיין הילף אום אוועקצושטעלען די ארבייט און טערקיי, און ער האט פערבראכט און קאנסטאנטינאפעל צוויי מאנאטען.

— ווי אזוי האט איהר געקענט פריי לעבען און ארבייטען און קאנסטאנטינאפעל, ווען נאך איינער האט זיך דאך בעדארפט נאכיאגען נישט נאר די טערקישע פאליציי, נאר אויך די אגענטען פון ענגלישע, „קאמיסיאנאליסטישע" און „אומפערטיייאישע" לענדער ווי ענגלאנד, פראנקרייך און איטאליען? — האבען די זשורנאליסטען געפרעגט אגאבעקאוו. אגאבעקאוו האט א שמייכעל געטאן און געענטפערט:

— ווי אזוי? קענען זיי אונז כאפען אז מיר זענען דער נאר „עהרליכע סוחרים". איך, צום ביישפיל, האב געלעבט און קאנסטאנטינאפעל אלס א סוחר. איך האב געהאט אויסגעצייכענטע רעקאמענדאציעס און בין געווען א מיטגליד פון דער סאוויעטיש-טערקישער „טשעמבער צוו קאמערס". מע ווי זיי אזוי זיך געקענט צו מיר צוטשעפען? ווען איך בין געקומען צום פראנצויזישען קאנסול צום קריגען א וויזע, וואס פאר א סוחר איך בין, האט מען מיר גאר אהן שאלות געגעבען א וויזע. קען מען רייך אויף צוזיי א ווינקל? איז גאר נישט אינגעפאלען, אז מיר פערגעמען זיך מיט עפעס אנדערש. בליומקין האט אויך פאראר.רט און קאנסטאנטינאפעל אלס א האנדעלס-פערטרעטער פון סאוויעט רוסלאנד. איבעראל זענען די מיטלען פאר אונז געווען אפען. אומעטום האט מען אונז געגעבען דינסטגעלט אינפארמאציעס, אומעטום האבען מיר בעקומען א יעדער גרויסע בעוואוסטזיינגע בעציהונג צו אונז. יעדעס לאנד האט, ווי איהר ווייסט, ליבע רייכע אויסלענדישע סוחרים...

„אויסדרעקען אונזער אנגלעגענהייט א"נאנציאל פון דער גע-פע-או איז דאס מיטל ווי אונמעגליך. פאר די אלע מאסקווע צייט, וואס איך בין געווען און קאנסטאנטינאפעל, האב איך קיינמאל נישט איבערגעטרעטען די שוועל פון סאוויעטישען קאנסול. נישט דער קאנסול און גיט דער אמבאסאדאר זאגער האבען געוואוסט וועגען מיר ווען דארטען. די פאלגענדען מיט קען מאסקווע פאלגט איך ארויסגעשיקט דורך דעם אפיציעלען פערטרעטער פון דער גע-פע-או ביים קאנסול, אבער מיין פערבינדונג מיט איהם איז געפיהרט געווארען אהן קאנספיראציע. בעזונדער פלעגען מיר זיך קיינמאל נישט בעגעגענען. אלע אונזערע בעציהונגען זענען געפיהרט געווארען דורך פערטרויענס-פערזאנען זכלערע מענשען, הויפטזעכליך דורך פרויען".

אנאבעקאוו דערצעהלט ענגלויס, מערקווירדיגע מענשען, פערסיש אין פיל אנדערע מזרח-שפראכען. ער האט פערבראכט בעטען דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען און די מזרח-לענדער. אויף דער פראגע פון די זשורנאליסטען, צי ער איז בעקאנט מיט דער מעטאדיק פון די משפטיסטען אגענטען און פראנקרייך, האט ער געענטפערט:

„איך קען פערזענליך זעהר גוט די פאליטיקער פון זיי, אבער אונגעפער, האט פאר א גאנצע זיי לעבען און פערשידענע לענדער ווייס איך גישט. וואס הייסט ביי אונז א גאנצע ? צארישע מיט נארענס. איך אליין האב פינף-און-צוואנציג מאל געבויטען מיין פאמיליען-נאמען. וואו מיר א פאטאגראפיע, וועל איך איך גלייך זאגען, אט דער איז אונזער אמת'ן דער און דער איז יענער און דער און אויב זיי זאגען דא, זאגען זיי בעאויפטראגט געווארען צו טון די און די ארבייט. צופעליגע מענשען שוקט מען ביי אונז נישט אויף קיין אויסלענדישער ארבייט. דער צעטעל פון די ווילטיגסטע אויסלענדישע אגענטען פון דער גע-פע-או בעשטעהט פון א 150 פערזאן. איך קען זיי אלעמען און געזיכט און ווייס אויך זייערע צונעמענישען. איך מיין דערביי, אז מאסקווע וועט זיין שוועה איך צו דער הרג'ענען, וויל איך ווייל גלייך דערקענען דעם ווערעטער. מען וואס צו מיר אונגעשיקט. קען אונגבעוואוסטע מען אין נישט-פערטרויענס-ערטער פערזאן. וואס מען צו מיר נישט שוקען".

(דאס ווייטערע קומט).

„עפענטליכע מיינונג ווארט מיט אונגעדולד אויף דער אויספיהרונג פון טויט-אורטייל איבער יוסף אורפאלי",
שרייבט ארגאן פון ירושלים'ער הויפט-מופתי

ירושלים. (יטא) דער ארגאן פון ירושלים'ער הויפט-מופתי „על דושאמעא על ארביא" פאדערט און א לייט-ארטיקעל ארויסצופיהרען די טויט-שטראף איבער דעם אויסגעזוכטען צום טויט פערמשפט'ען יוד יוסף אורפאלי, וואס דער געהיימער קעניגליכער ראט האט אפגעווארפען זיין פעטיציע וועגען אפעלאציע-רעכט. דער מופתי-ארגאן שרייבט: „אויב די רעגירונג האט מיט הארטען געמיט געלאזט אויספיהרען די טויט-שטראף איבער די דריי אומגליקליכע אראבער, פאדערט דער יושר, אז אויך יוסף אורפאלי זאל הינגערעכטעט ווערען. יודען איז בלויז איינער פון צווישען די יודישע רוצחים פעראורטיילט געווארען צום טויט. די עפענטליכע מיינונג ווארט מיט אונגעדולד אויף דער אויספיהרונג פון דער טויט-שטראף, כדי צו בערוהיגען דאס פאלק און די הערצער פון פאלק".

שעף פון טשעכאסלאוואקישען גענעראל-שטאב האט חתונה מיט א יודישער פרוי

פראג. (יטא) ד. טעג איז דא פארגעקומען די צוזוליע חתונה צווישען דעם שעף פון טשעכא-סלאוואקישען גענעראל-שטאב, גענ. יאן סיראווי, מיט דער יודישער אלמנה פון א פראגער אדוואקאט, פרוי הערלער.

לאדזער יודיש קינד ווערט 7 יאהר געהאלטען צווישען זאקאניצעס און גלחים און אויפ'ן 8. יאהר ווערט ער אפגע'שמד'ט

דער טאטע, אנ'ארימער בלעכער פון פאלודניאווא גאס און שטארבט אין קאכאנובקע. — די וויסטע אלמנה לאזט איבער איהר 8-יעהריג קינד עלענד אויף דער גאס. — א זאקאניצע נעמט עס אריין אין א קאטוילישען אנשטאלט

דער שמד פונ'ם יודישען בחור און זיין איצטיגער בעגעהר צוריקצוקעהרען צום יודענטום

מיר ווילען דא איבערגעבען א טראגישע לעבענס-געשיכטע פון א לאדזער יודישען יונגערמאן. וואס דער הארטער גרויזאמער גורל האט איהם קליינערהייט ארומגעווארפען אין די ארעמס פון דער קאטוילישער קירך. און איצט, אלס 20-יעהריגער בחור, האקט ער אפ די טירען פון ראבינאט און פון דער יודישער קהלה, אז ער וויל צוריק ווערען א יוד.

איציק — סטאניסלאוו ראהמאן הייסט דער העלד, ברייט-ביינער ברוין - אפגעברענטער משומד מיט די שווארצע ברענענדיגע אויגען. זיין פאטער, הערצקע ראהמאן האט געוואוינט אויף פאלודניאווא 21. ער האט גע-טריבען אן'ארים עלענד לעבען פון אן'ארבייטס- און פרנסה-לאזען יודישען בלעכער. קיין שטיקעל ברויט און שטוב איז קיינמאל נישט געווען. און דאס לעבען פאר איהם א גהינום געווען און פאר גרויס צער ציזועהענדיג, ווי זיינע קליינע קינדער שמאכטען אפ גאנצע טעג אהן א לעפעל ווארעמ'ס, איז ער משוגע געווארען, און געענדיגט זיין לעבען אין קאכאנובקע.

די וויסטע און בינסטערע אלמנה האט דאן גאנצע טעג ארומגעבלאנקעט מיט די קינדער איבער די גאסען, פון שטאט, זוכענדיג פאר זיי כאטש א ביסעל געקעכטס וואסער, כאטש א טריקען שטיקעל ברויט די נשמה צו דערהאלטען אין דעם אויסגעדארטען גוף. און קיין שטיקעל ברויט פאר איהר מיט'ן קליינעם, 8-יעהריגען יונגעלע איז נישט געווען. האט זי איהם אין א מאמענט פון דער גרעסטער פערצווייפלונג און א קאלטען ווינטער טאג, איבערגעלאזט אין די צופליקטע בגדים'-לעך אויף דער גאס, זאל די הארטע, קאלטע און גרויזאמע גאס אויף איהם רחמנות קריגען. און די גאס האט אויף איהם רחמנות געקריגען. א עלטערע קאטוילישע זאקאניצע האט דערזעהן דאס הונגעריגע, פערפרוירענע קינד, האט געווארפען א בליק אויף דער ווכלאדניצע און עס האט זיך אין איהר דערוועקט דאס קריסטליכע „רחמנות-געפיהל" ארויסגעשוואוממען א פערשוואוימענע עלענדע יודישע נשמה אונטער די פליגעל פונ'ם קאטוילציזם. זי האט דאס קינד מיטגענומען מיט זיך און עס אריינגע-געבען אין א קאטוילישען ערציהונגס-אנשטאלט פאר גאסען-קינדער. דאס קליינע, עלענדע איציקעל האט איצט גע-פונען א היים, א פרעמדע, שטרענגע היים, אבער דאך א היים. עס זענען אוועק יאהרען נאך יאהרען די מוטער פון קינד האט חרטה געהאט אויף איהר פערצווייפעלטען שריט אין יענער קאל-טער ווינטער-נאכט. זי האט געזוכט איהר קינד אבער שוין מעהר עס נישט געפונען. פאר צרות איז זי אויסגעגאנ-גען ווי א ליכט און אוועקגעשטארבען.

איציקעל איז געווארען ערצויגען אין דעם קאטוילישען ערציהונגס-אנשטאלט און אויסגעוואקסען דארט א געזונדער, פערהארטעוועטער יונג אהן א שום ברע-קעל געפיהל פאר זיין יודישער אפשטא-מונג.

מיט א יאהר צוריק האט מען איהם אפיציעל אפגע'שמד'ט און ער האט בע-קומען דעם נאמען סטאניסלאוו. ער איז שוין דעמאלט אלט געווען 17 יאהר.

מיט א קאטוילישער טעמפעראמענט אין טאש האט מען איהם ארויסגעלאזט פון דער קריסטליכער ערציהונגס-אנשטאלט און פונקט אזוי, ווי דעמאלט, אין יענ-נער ווינטער-נאכט, ווען די ארימע מא-מע האט איהם איבערגעלאזט הפקר איז ער איצט אויך געבליבען שטעהן אויף דער גאס עלענד, פערלוירען, אהן דער מינדסטער האפנונג צו פערדינען זיך א שטיקעל ברויט. סטודען ווערען א גנב און דורכמאכען די קאריערע, וואס עס מאכען דורך אויפ'ן הונגערטער קינדער פון דער גאס.

אבער ארויסקומענדיג אויף דער גאס און געפינענדיג זיך ווידער אין יודישען צענטער פון לאדז, האט זיך אין איהם דערוואכט יענע יודישקייט, וואס האט אין הארצען ביי איהם געשלאפען פון די קינדערשע יאהרען, און ער האט בע-שלאסען צוריק צו ווערען א יוד.

לויפט איצט ארום דער יונגער פער-צווייפעלטער משומד איבער די יודישע אנ-שטאלטען, אז מען זאל איהם העלפען צוריק ווערען א יוד, ווארום ער וויל ניט פערגעסען צער דעם טאטען, וואס דאס גאנצע לעבען זיינס, ביז זיין טויט אין קאכאנובקע, איז געווען איין גרויסע קייט פון צרות. גענוג האט דער טאטע געליטען בעים לעבען — זאגט אונז דער יונגער, אומגליקליכער משומד — משוגע געווארען פאר הונגער, געשטארבען אין א משוגעים-שפיטאל. זאל ער כאטש אויף יענער וועלט פון מיר נישט האבען קיין צער — פארענדיגט דער משומד סטאניסלאוו ראהמאן — און טרויעריג געשוויגען מיט טרעהרען אין די אויגען.

אונטערגעקויפטע דאקטוירים, פראשקעס אויף „קראנק" ווערן און געמאכט פאלשע דאקומענטען

די מאטיוועו צום אורטייל פון בעריהמטען פאבאר-פראצעס

(ב) דאס לאדזער קרייז-געריכט האט געכטען פערעפענטליכט די מאטיוועו פון אורטייל פון בעריהמטען פאבאר-פראצעס, וואס האט אין זיין צייט ארויס-גערופען אזא געוואלדיגע סענסאציע. דער פראצעס געגען דעם אסקאר דאוב און פוואל לאנגע. אין די מאטיוון זאגט זיך, אז דאס געריכט האט געפונען פאר בעוויזען, אז די אויבען אויסגערעכענטע האבען בעוואוסט-זיניג אנגעווענדעט א רייע שווינדלערי-שע שטיקלעך, כדי צו בעפרייען דאוב'ען אויף א נישט לעגאלען אופן פון מיליטער - דינסט. צו דעם צוועק האט מען אין דעם הויפט-בוך פון דער עוי-דענציע איינגעשריבען, אז דאוב'ס עווידענציע איז בלומרשט איבערגע-טראגען געווארען קיין סקערניעוויץ. מ'האט אויך אויסגעארבייט פאר דעם זעלבען דאוב א פאלש מיליטער-בילעט, מ'האט זיך בעמיהט, אז דאוב זאל שטעהן פאר א מיליטער-קאמיסיע דעם 28 נאוועמבער 1927 און דורך דעם דאקטאר מאיער וואלאשינאווסקי האט מען אויסגע'פועל'ט צו געבען דאוב'ען א גוטע קאטעגאריע.

דאס געריכט האט אויך פעסטגע-שטעלט, אז מולשטיין און בענטשקאוו-סקא האבען גענומען אנטייל אין בעפרייען פון מיליטער - דינסט עלסנער'ן.

דאס געריכט האט אנערקענט פאר בע-וויזען, אז זיי האבען אנגעווענדעט א רייהע שווינדלערישע שטיקלעך און צו דעם צוועק האבען זיי ארייננעטראגען עלסנער'ן אויף דער צוגאנג-ליסטע פון די רעקרוטען פון דער גמינע לאזשינ-סקא. בזשעזשינער קרייז אלס איינוואוי-נער פון דארף קאמאראווא. שפעטער האט מען עלסנער'ן בכיון געשיקט אויף א שפעטערען טערמין אין מיליטער-שפיטאל, כדי אויסצוגעפינען א פאסענ-דען מאמענט פאר די מאכער'ס מ'האט עלסנער'ן איבערגעטראגען ספעציעל אין אנ'אפטיילונג פון שפיטאל, צו וועל-כען ער איז גארנישט געווען בעשטימט. מ'האט בעוויאוינען דעם פארשטעהער פון שפיטאל דאס, אז ער זאל געבען עלסנער'ן אזעל-כע פראשקעס, וואס זאלען ארויסרופען סימנים פון א קראנקהייט.

וואס שייך דאס בעפרייען טעאדאר שטיינגערט'ן, איז פעסטגעשטעלט געווא-רען, אז לאנגע און מולשטיין האבען זיך בעמיהט, אז שטיינגערט זאל שטעהן פאר דער פאבאר - קאמיסיע, ווען עס וועט אמטירען מאיאר וואלאשינאווסקי, וועלכער האט בעקומען הונדערט דאלאר, כדי צו קוואליפיצירען שטיינגערט'ן צו אן'אנדער קאטעגאריע צו וועלכער ער האט פאקטיש נישט געהערט.

וועגען דער בעפרייאונג פון סערעי-סקי'ן, האט דאס געריכט פעסטגע-שטעלט, אז מ'האט בכיון איינגעמעל-דען איהם אויף איין טאג אין קוטנא, כדי דער דארטיגער מאגיסטראט זאל איהם אריינטראגען אין דער ליסטע פון מיליטער - פליכטיגע, און כדי ער זאל דערנאך קענען שטעהן צו דער פאבאר-קאמיסיע, וואו עס וועט זיך געפינען מאיאר וואלאשינאווסקי. דער לעצטער האט בעקומען הונדערט דאלאר פאר שווינדעל.

דאס געריכט האט אויך געפונען פאר פעסטגעשטעלט, אז קאמישאקאווסקא האט גענומען פערשיידענע סומען געלד פון וואלאשינאווסקי'ן וויסענדיג אז די געלדער שטאמען פון פאבאר.

וועגען די בענטשקאווסקא'ן האט דאס געריכט פעסטגעשטעלט, אז זי איז געווען די הויפט-מאכערין פון די אלע שווינדלערייען. אונטער'ן מאנטעל פון א סוחר'טע פון גאלאנטעריע און וועש, האט זי רעגעלמעסיג אנגעקניפט בעציהונ-גען מיט בעאמטע, אנווענדענדיג דער-ביי אלע כשר'ע און נישט כשר'ע מיט-לען. אומעטום האט זי געוואוסט זיך ארייננצודרעהען, און אומעטום האט זי געהאט געשעפטלעך ביי די פאבאר - קאמיסיעס.

וואס שייך מולשטיינ'ען, אז הגם ער איז רייך און זיינע געשעפטען שטעהן גלענצענד, איז דאס אבער נישט קיין גרונד אפצולייקענען די פאקטישע בעהויפטונג, אז ער איז געווען א מאכער ביי מיליטער - ענינים, ביי וואס מ'קאן תמיד אפלעקען א פעט ביסעל, גע-ווינענדיג פאר בעפרייען פון מיליטער - דינסט פון 5 הונדערט ביז 5000 דא-לאר.

די מאטיוון פון אורטייל פערנעהמען 23 זייטען מאשין-שריפט. די בעשול-דיגטע האבען שוין בעקומען די מאטי-ווען, און, לויט ווי זיי האבען ערקלערט, וועלען זיי איינגעבען אויף אנ'אפעלאציע.

ברויט נישט ביליגער

די לוינען פון די בעקער-ארבייטער ווערען פערקלענערט

פעראייניגונג פון ביידע פראפ. פעראיינען פון בעקער-ארבייטער אין איין פעראיין

(§) זונטאג איז אין לאקאל פון די פראפעסיאנעלע קלאסען-פעראיינען (נא-רוטאוויטש 50) פארגעקומען א פער-זאמלונג פון די בעקער-ארבייטער וועגען אנגעהמען שריט זיך ענטקעגענצושטעלען די פרובען פון די בעקער-מייסטער, וועלכע ווילען רעדוצירען די לוינען. די דאזי-גע האנדלונג איז נישט בערעכטיגט, מחמת דער מאגיסטראט האט בעשטימט די פרייזען פון געבעקס אויפ'ן יסוד פון די לוינען, וועלכע די ארבייט-טער האבען ביז אהער בעקומען. די מאטיוון פון די בעקער-מייסטער, אז צוליב'ן קריזיס לוינען זיי ווייניגער פאר געבעקס, און דערייבער דארפען זיי ווייניגער פאר דינסטען קלענערע, זענען אויך אהן גרונד.

דער רעפערענט קומט צום אויספיהר, אז דער איינציגער אויסוועג פאר די בע-קער-ארבייטער איז אויסצומאכען און צו פעראייניגען ביידע איצט עקזיסטירענדע פראפ. פעראיינען פון בעקער-פאך אין איין מעכטיגען פעראיין, וואס זאל זיין בכח זיך ענטגעגע-צושטעלען די בעקער-מייסטער.

ס'איז איינשטימיג בעשלאסען געווא-רען אנצונעהמען שריט כדי אדורכצו-פיהרען די דאזיגע פעראייניגונג.

וועלכע רעזערוויסטען דארפען זיך היינט שטעלען צו די איבונגען?

(מ) היינט, מארגען און איבער-מארגען דארפען זיך שטעלען אין לא-קאל פון פ.ק.או. נאווא מארנאווא 18, די רעזערוויסטען פון פערבינדונגס - מיליטער פון די יאהרגענג 1906 און 1904, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון די 2, 3, 6, 8, 9, און 11 קאמי-סאריאט. אויך די אונטער-אפיציערען פון די יאהרגענג 1902, 1904 און 1889 און די רעזערוויסטען פון דער ארטי-לעריע יאהרגאנג 1901, וועלכע וואוינען אין שטח פון די אויבענדערמאנטע קא-מיסאריאטען דארפען זיך שטעלען צו די איבונגען.

אלע אויבען אויסגערעכענטע מוזען קומען אין פ.ק.או. 8 אוייגער פריה און מיטברענגען מיט זיך די מיליטערישע דאקומענטען.

מיט א טאפ אין קאפ

איז מען מכבד א פערזון. מיטגליד ביי קינות אין איינער פון די לאדזער תלמוד-תורה'ס

(:) תשעה באב איז א מנהג, ביי קינות זיך צו ווארפען מיט „שטעכער-לעך". אמאליגע יאהרען, ווען אין א מלחמה האט מען געשאסען מיט פייל-בויגענס, זענען „שטעכער'לעך" אויך גע-ווען א קאמפס-מיטעל. היינט, אז מ'שיסט שוין מיט 42-גער הארמאטען ווארפט מען זיך ביי קינות מיט טעפ, פלעשער, שטוקער אייזען א. ד. גל.

היי-יאהר ביי קינות האט מען זיך אין דער תלמוד תורה „מחזיקי אמונה" (פעפער גאס 17) געווארפען — אנ-שטאט מיט שטעכער'לעך — מיט טעפ, פלעשער א. ד. גל. דעם ערשטען טאפ אין קאפ אריין, האט מאקע געכאפט ר' ישראל דוד, איינער פון די תלמוד תורה פערוואלטונג. ר' ישראל דוד'ן איז דערפון געבליבען א זכר פון חורבן בית המקדש — צוויי גרויסע ביילען אין קאפ.

אפשר, אז דעם זעלבען „זכר" ראט מען אויך אלע איבריגע מיטגלי-דער פון דער פערוואלטונג געוואלט מא-כען, נאר מען האט נישט געטראפען — די טעפ און פלעשער זענען געפאלען דערנעבען.

פערפלייצונג - „געליטענע פון מזרח-גאליציע"

פאר'ן לאדזער קרייז-געריכט

(§) אין דער אפעלאציע - אפטיילונג פון לאדזער קרייז-געריכט איז נעכטען בעטראכט געווארען דער פראצעס פון די דריי לאדזער איינוואוינער משה גאלד מאן, הערש באנקאווסקי און יוסף גאלד בערג. די דאזיגע דריי יודען זענען מיט א צייט צוריק געפאהרען איבער די דערפער פון ארום לאדז, און פארשטעל-לענדיג זיך אלס געליטענע פון דער פערפלייצונג אין מזרח - גאליציען הא-בען זיי אויסגענארט ביי די פויערים פערשיידענע נדבות און מתנות.

דאס שטאטישע געריכט האט זיי דערפאר פער'משפט די ערשטע 2 צו 1 יאהר תפיסה יעדען, און דעם דריטען יוסף גאלדמאן אויף 3 חדשים, ווייל ער האט זיך אין דער שווינדעל נישט בעטייליגט נאר בלויז זיי איבערגעפיהרט די זאכען אויף זיין וואגען. די בעשול-דיגטע האבען אפגעגעבען אנ'אפעלאציע צום קרייז-געריכט און נעכטען איז דער פראצעס ווידער בעטראכט געווארען. דאס אפעלאציע געריכט האט אנולירט דעם ערשטען אורטייל, און פער'משפט גאלדמאנ'ען און באנקאווסקי'ן צו דריי חדשים תפיסה יעדען און גאלדבערג'ן אינגאנצען בעפרייט.

לעזט און אבאנירט
דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

דאס פערניכטונגס-סיסטעם מוז געבראכען ווערען!

דעלעגאציע פון צענטראלען סוחרים-פעראיין אין פינאנץ-מיניסטעריום:—דעפארטאמענט-דירעקטאר אפגעזאגט די פאסטולאטען פון דער דעלעגאציע

היינטיגע געמיינזאמע קאנפערענץ פון גאנצען לאדזער סוחר'טום

(—) נעכטען איז צוריקגעקומען פון ווארשא א דעלעגאציע פון צענטראלען סוחרים - פעראיין (פיעטרוק 10). די דעלעגאציע האט אין פינאנץ - מיניס-טעריום אינטערוועניגירט וועגען דעם צו-ריקנעמען די פראצענטיגע הנחה שטייער פאר הורט-סוחרים, וואס פיה-רען נישט קיין האנדעלס-ביכער.

די דעלעגאציע איז אין מיניסטער-יום אויפגענומען געווארען דורכ'ן דיר-עקטאר פון שטייער - דעפארטאמענט בייס פינאנץ - מיניסטעריום ה' מיכאל-סקי, פאר וועמען די דעלעגאטען האבען אנגעוויזען, אז דאס צוריקציהען פון דעם - פראצענטיגען הנחה-שטייער רואינירט דעם גאנצען סוחרים-שטאנד.

די דעלעגאציע האט אויפגעוויזען, אז די פאדערונג פון דער פינאנץ - קאמער, אויפצוגעבען רשימות פון די אפנעה-מער'ס און אויסצוגען פון די אומזאצ-ציין, איז ביי די איינצעלנע הענדלער נישט מעגליך, צוליב דעם, וואס אין יאהר 1929 זענען די טראנזאקציעס [illegible] געווארען פאר קאסא. אזוי אז [illegible] האבען נישט געדארפט פיה-רען ביכער און ממילא נישט קיין [illegible] פון די אפנעהמער'ס. צוליב [illegible] די סוחרים נישט אויפגעבען [illegible] פון די אומזאצען. דאס [illegible] די רייכמאנטע סוחרים דעם [illegible] פראצענטיגען אומזאץ - שטייער, [illegible] סוחרים דערפיהרען צו א דוי-[illegible]

[illegible] דעפארטאמענט - דירעקטאר ה' מיכאלסקי אויסהערענדיג די ארויסגע-רוקטע פאסטולאטען. האט דער דעלע-גאציע ערקלערט, אז ביים בעסטען ווילען קען ער פון דער פעראָרדנונג נישט אפטרעטען, מחמת דעם אקולניק האט דער פינאנץ - מיניסטער ארויס-געגעבען אהן אפעלאציע און די אינ-טערוועניגען וועגען דער פראגע וועלען נישט בערוקזיכטיגט ווערען. ווייטער האט דער דירעקטאר אנגעוויזען, אז מיט דעם אקולניק איז דער מיניסטער אויסען געווען צו צווינגען די הורט-סוחרים צו פיהרען האנדעלס - ביכער. צום סוף האט נאך ה' מ. צוגעגעבען, אז פון די סוחרים, וואס וועלען זיך אין יאהר 1930 נישט צופאסען צו דער פעראָרדנונג פונ'ם פינאנץ - מיניסטער-יום, וועט אומבעדינגט גענומען ווערען דער אומזאץ - שטייער אין דער הויך פון 2 פראצענט.

די דעלעגאציע האט דעם פארשטעה-ער פונ'ם מיניסטעריום דערויף ער-קלערט, אז זי איז נישט מסכים מיט די דאזיגע אויספיהרונגען.

דער צענטראלער סוחרים - פעראיין (פיעטרוק. 10) האט צוליב דעם בע-שלאסען אויף היינט, דינסטאג אוונט צוזאמענצורופען א גרויסע קאנפערענץ מיט פערטרעטער פון אלע לאדזער סוחרים - פעראיינען, כדי פארצונעהמען א געמיינזאמע פראטעסט - אקציע גע-גען דעם פערניכטונגס - סיסטעם געגען לאדזער סוחר'טום.

טראמוויי-קאטאסטראפע אויף קילינסקי-גאס

די רוהיגע האלטונג פון קאנדוקטאר האט אפגעראטעוועט פיל פאסאזשירען

(§) נעכטען נאכמיטאג איז אויף ראג קילינסקי און נארוטאוויטש גאס פארגעקומען א טראמוויי - קאטאסטרא-פע, וועלכע איז צום גליק אפגעגאנגען אהן מענשליכע קרבנות. דער טראמוויי נומ. 14 איז געלאפען אין פולען גא-לאפ איבער דער קילינסקי גאס, און צוקומענדיג צו ראג נארוטאוויטש איז ער פלוצלונג ארויס פון די שינעס און זיך איינגעבויגען צו דער ערד. צום גליק האט זיך דער טראמוויי אנגע-לעהנט אין רינשטאק און זיך ניט איבערגעקעהרט. די פאסאזשירען פון טראמוויי האבען אויפגעהויבען א גע-רודער געוואלד און געוואלט ארויס-שפרינגען דורך די פענסטער. א דאנק אבער דער קאלט - בלוטיגקייט פונ'ם קאנדוקטאר און פונ'ם וואך-פאליציאנט, וואס שטעהט אין יענעם ראג האבען זיך די פאסאזשירען בערוהיגט און נישט בעגאנגען דעם וואנזיניגען טאט. ווען נישט דאס וואלט מען נישט געקאנט אויסמיידען קיין מענשליכע קרבנות. א גאנצע שעה האט געדויערט די ארבייט ביים איינגעבויגענעם טראמוויי. ביז מען האט איהם געווינטשעלט און צוריק ארויפגעפיהרט אויף די שינעס.

גרויסע גנבה אין א פאבריק

(§) נעכטען ביי נאכט האבען זיך גנבים אריינגעקריגען אין יהושע גוט-מאנ'ס פאבריק, גלובנא 24 און ארויס-גע'גנב'עט פון דארט 91 גרויסע שאכט-לען מיט זייד - גארן פאר עטליכע טוי-זענד זל.

די גנבה האט ערשט אין דער פריה בעמערקט דער מאגאזינער פון דער פירמע, ווען ער איז געווען עפענען די פאבריק.

די גנבים האט מען נישט געכאפט.

אויף לאדזער טעמעס

פרעגט ר' מנשה...

ר' מנשה האט שוין לאנג נישט גע-פרעגט קיין קשיות. הגם צו פרעגען האט ר' מנשה קשיות א סך.

איצט פרעגט ר' מנשה ווידער א הארבע קשיה:

פון פינאנץ-מיניסטעריום האט דער דעפארטאמענט - דירעקטאר ערקלערט פאר א דעלעגאציע פון צענטראלען סוחרים-פעראיין, אז דאס מיניסטעריום מיינט נישט, חלילה צו קשיוודזען די לאדזער סוחרים. דאס מיניסטעריום איז נאר אויסען א קלייניגקייט, דהיינו: צו „רעפארמירען" דאס סוחר'טום.

פרעגט דערום ר' מנשה א קשיה: אויב דאס מיניסטעריום האלט שוין ביי רעפארמירען, טא פארוואס רעפאר-מירט ער שוין נישט אין איין וועג דעם אומזאץ - שטייער גופא? עפעס רעדט מען דאך שוין יאהרען-לאנג פון רעפארמירען דעם אומזאץ-שטייער?

ר' מנשה פרעגט נאך א צווייטע קשיה.

די לאדזער פינאנץ - קאמער פער-לאנגט פון די סוחרים אויפצוגעבען רשימות מיט נעמען און אדרעסען פון זייערע קונים.

פרעגט ר' מנשה! גוט, איהר ווילט רשימות, אט פארוואס זאל די פינאנץ-קאמער אין איין וועג נישט אויפגעבען די „אוושענדעס" רשימות פון די גע-וועזענע פערמעגליכע סוחרים, וואס האבען היינט דעם טאג נישט א'בער-צולעבען. כדי מ'זאל זיי נישט יאגען און פלאגען מיט די כל-ערליי „ויעז-וואניעס" און ליציטאציעס פארוואס זאל טאקע די פינאנץ-קאמער די „זוי-זשענדעס" נישט צושיקען אזעלכע רשימות, פארוואס?

וואס וועט דער פרעזעס פון דער פינאנץ - קאמער ענטפערן אויף דער קשיה פון ר' מנשה?

אב—נעק.

—:0:—

זעלבסטמארד

(§) אויף פשעיאזד 41 איז נעכטען בעגאנגען זעלבסטמארד דער ארבייטס-לאזער יוזעף סקאריבסקי. אין א שווא-כען צושטאנד איז ער אפגעפיהרט גע-ווארען אין שפיטאל.

אויסגעברענט דעם חתן די אויגען

שוידערליכער נקמה-אקט פון אנ'איפערזיכטיג דינסט-מיידעל

(§) אין לאדז איז נעכטען אויסגע-פיהרט געווארען א שרעקליכער נקמה-אקט פון אנ'איפערזיכטיגע פרוי אי-בער איהר'ס א געליבטען.

ביי אדעלה דרוזע פיעטריקאווער 95 דינט א געוויסער אלפרעד קולא א 26-יעהריגער ארבייטער, וועלכער ווערט דארט אויסגעהאלטען אויף אלעם גרוי-סען.

וועלענדיג זיך צושארען צו דעם דינסט-מיידעל, אז זי זאל איהם גוט נעהאנדלען אין דער קיך, האט ער זיך איהר ערקלערט און ליבע, און זי האט איהם דערפאר נעגעבען פון בעסטען און שענסטען, וואס איז נאר געווען אין קיך.

קולא האט זיך ווידער געטראכט, אז פאר א גוטען קאטלעט מעג מען אפילו א מיאוסע מויד אייך א קוש געבען.

מיט אפ אור טאג צוריק האט זיך אבער דאס פערליבטע דינסט-מיידעל דערוואוסט, אז קולא פערלאזט זי מיט אנדער מיידלעך, אז נאך דעם ווי ער פערעסט זיך אן און גיך געהט ער ארומ-שפאצירען אונטער די גאסען מיט אנ-דער מיידלעך, האט און איזור אנגעהוי-בען צו ברענגען די אנטפערזוכט און בע-שלאסען פון איהם צו נעמען א בלוטיגע נקמה.

נעכטען נאכט. ווען ער איז ארײנגע-קומען אין שטוב, האט זי איהם גע-וועהנליך, ווי אלע טאג געגעבען צו עסען פון אלעם גוטען. און נאכדעם איז זי צו צו דער שאנק, און ארויסנעהמענדיג פון דארט עפעס א טעפל, האט זי א גע-שריי געטאן צו קולא'ן, „אט האסטו די פרעס!" און מאמענטאל אויף איהם אויסגעגאסען דאס טעפעל. עס האט זיך געהערט א פורכטערליך געוואלד. זי האט איהם מיט זאלץ-זויער אויסגע-ברענט די אויגען. און א זעהר שווערען צושטאנד האט מען דעם בלינד-געווא-רענעם „אמאנט" אפגעפיהרט און שפי-טאל ארײן.

דאס דינסט - מיידעל איז ארעסטירט געווארען.

—o—

אויסגלייכונגס-גערעכטיגקייט

(ענדע פון זייט 3)

און אנפאלער, נאר א פערטיידיגער פון די בעפאלענע. דאס גערוכט קאן זאגען: קיינער האט נישט קענען רעכט אויסצופיה-רען אורטיילען, נאר די דערצו בערופענע מאכט-ארגאנען. ריכטיג, אבער די דאי-זיגע ארגאנען זענען נישט געווען, זענען נישט געווען געגנער און נישט נענוג גע-שיקט און נערגוויליג צו פערטיידיגען די בעפאלענע. דאס זענען דאך בעקאנ-טע זאכען און דערפאר מאכט די וועלט פערגאנגענע פאליטיק די ארץ-ישראל-רעגי-רונג מיט דעם טרויעריג-בערוהמטען לוק בראש.

גוזן, — דער ארומער אורפאן! דער נישט אומקומען דורך דעם תליון. בע-נארמאלע בעדינגונגען וואלט מען איהם אויך נישט געפירדערט צו דער תליה אויב עס דראהט איהם אזא טויט, און דאס וועט פאקטיש אויסגעפיהרט ווערען, וועט דאס נישט זיין קיין רעזולטאט פון דער נערעכטער גערעכטיגקייט — נאר פון דער „אויסגלייכונגס-גערעכטיגקייט". און אזא גערעכטיגקייט בויט נישט און בעפעסטיגט נישט, נאר מאכט חרוב און צוברעכט.

—:0:—

ספּאָרטישע פירמע פעדער שער
סענדער
פּאָמאָרסקא 14, טעל. 62-83
וועלכער האט פּראַקטיצירט אין פּאַוואַנאָנסקי'ס שפּיטאָל 14 יאָהר, נעמט אַן אַלע אַרט קראַנקע צו יעדע צייט
פּראַגאַם 2-טער שטאָק.

לעזט און אבאנירט „לאדזער טאגעבלאט"

א לאָקאַל
אונטער'ן פּאַרטער אין הויף 7X7 $2^1/_2$ מעטער הויך מיט א שטראסען-וואנד-רעקלאמע, ליכטיג זוניג, טרוקען, פּאַסענד אויף א פּראַצאָווניע, עווענטועל פאר א געשעפט פון זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען ביים ווירט אויף זאוואדזקא 16a פון 2–3 נאכמ.

זאפּאַרט איבער'צוגעבען
א פּראַנטאַוו י קעלער
אויף נאוואמיעסקא 26 ביי מאשקאָוויטש

וויכטיג פאר דאמען!
מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען-הוטע נאך דער לעצטער פאריזער מאָדע און די עלעגאנטסטע היטע איבער-ארבייטע איך אויף גענצליך נייע. געדענקט די אדרעס:
פאר נאר **2 50 זל.**
זאוואדזקא 23
בעמערק.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין פּאַנער בילליג ער אויספּרייזונג **50 פּראצ.** חי איבער ראל.
„TOLA"

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועבע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועז-קראנקהייטען.
קווארץ לאמפ-עלעקטרישע היילמאַבינעט-קאסמעטיק
טעגליך פון 8 א זייגער פריה ביז 9 אוונד
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג
בעזונדער ווארטע צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זלאטעס

Śmierć pluskwom i podobnym pasorzytom!
przeprowadzamy
dezynsekcje i dezynfekcje mieszkań
najskuteczniejszym preparatem **„Fumigatere-Cimex",** pod gwarancją
Zakłady Chemiczne „SALVATOR"
Zastępstwo: **Inż. Juljusz Hamer i S-ka**
Łódź, 6-go Sierpnia 1. Tel. 188-58.

זומער-קאלאניע „בית-יעקב"
אין סטראזשעוו ביי ווישניאווא-גורא
מיר מאכען בעקאנט, אז צום צווייטען סעזאן זענען נאך פערהאן פרייע פלעצער אין אונזער קאלאניע פאר קינדער פון 7–16 יאהר. — פאר בית-יעקב-שילערינס און בנות-חברות גרויסע הנחות! — אינפארמאציעס ערטיילט דאס אגודה-ביורא נארוטאוויטשא 11 טעל. 127-91. — בעמ.: צוליב טעכנישע סבות וועט די גרויסע מאסען-פערזאמלונג פארקומען זונטאג ד. 10 אויגוסט 4 נאכמ.
מיט דער בעטייליגונג פון איניגע טאלאנטפולע רעדנער. מיר בעטען אלע צו קומען

„PRACA"
פראפעסיאנ. קורסען פאר פרויען ביי דער געז. צו פערשפרייטען פראפ. ארבייט אין לאדז, וואולטשאנסקא 21.
ס'ווערט בעקאנט געמאכט, אז עס ווערט אנגענומען איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען: 1) דאמען-צוי-שניידעריי, 2) שטיקעריי, 3) וועש-נע-העריי, 4) אנדולאציע, 5) מאניקיר, 6) גארסעטען-מאכעריי. 7) הוטען-פוצעריי.
דער סעקרעטאריאט נעמט אן איינשריי-בונגען טעגליך פון 9–1 און פון 3–7

הולך בתומיו בטח, ומעקש דרכיו יודע
גויל אלו רקיעי, קני כל חורש תא:
דיו אלו ימי וכל מי כנישו תא:
דירי ארעא ספרי ורשמי רשו תא:
קענען נישט איבערגעבען דאס רע-יעלקייט פון דער אלט-בעוואוסטער רעכטסקאנסולטענטען-ביורא פון ה'
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
(זאכאדניא 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט פינקטליך ערלעדיגט, ג ע-וויסענהאפט געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילנע, קארנע, האנדלאווע אפעלאציעס, אדוואלאניעס, קלאווי-לעם, זאבעזפיטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אורזשאנד ראזיעמטשי. ווי אויך איבער-זעצונגען אין אלע שפראכען. מיט אכטונג
ד. מאנעלא, פיעטריקאווער 17

Dr. med. E. Reicher
ספעציאל ארצט
פאר הויט האר אין וועגערישע קראנקהייטען
דיאטערמיע-בעהאנדלונג און עלעקטרא-טעראפיע
פאלודניאווא 28 טעל. 201-93. נעמט אן פון 8–$9^1/_2$ פריה און 6–9 אוונד. זונטאג פון 9–1 מיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

Dr. med. H. Lajchter
צאהן-כירורג
קיספער, דושאנסלעס גומען, צינג-קראנקהייטען א.ד.ג.
זשעלאנא 9 טעל. 149-66 1 שטאק פראנט.
נעמט אן פון 2.30 נ"מ. ביז 9.30 אוו.

Dr. med. Z. Datyner
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר נירען-בלאז און אורין-קראנקהייטען:
Piramowicza 2, tel. 148-95
נעמט אן פון 9 ביז 10 פריה און 6–8 אוונד

Dr. med. H. Różaner
ספעציאליסט פון הויט- און וועגערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט
נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-96
נעהמט אן פון 8–10; 5–8 אוונד
א ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. Wołkowyski
צוריקגעקעהרט
צעגיעלניאנא 25
טעלעפאן 126-87
ספעציאל-ארצט פאר הויט וועגערישע קראנק-הייטען און מענער-שוועבע. אלע-ארט אנאליזען
בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2, און פון 6–9 אוונד.
בעזונדער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. L. PIKIELNY
UROLOG
ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאז, אורין-קראנקהייטען
Nawrot 8. telefon 219-90
נעמט אן פון 4 – 7

Dr. med. J. LUBICZ
Ortopeda
גראנסקא 28, טעל. 183-17
ספעציאליסט פון ביינער און געלענקע-קראנקהייטען פערקרימונגען פון פליצעס און גלידער
פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: הי ווקלאדקעס געגען פלאס פיס קונסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען א. א. וו.
נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמ.

א ריידזעגדער
פון טעכנישע בראנזשע (בעקעריי-מאשינען און ספעציעלע פאמפעס ווי אויך צענטראפוגעס) זוכט א וועלט-בעריהמטע פירמע נעגען הויכע פראוויזיע עווענטועל געהאלט, צוריקצאהלענ-דיג די רייזע - הוצאות. אפערטען אונטער „Maszyny" אין דער אנאנסען-ביורא פון ה' ס. פוקס, פיעטריקאווער 50.

צום שאכטעל-מאכער
ווערען געזוכט לערן-יונגלעך, לערן-מיידלעך, ווי אויך די יעניגע וועלכע זענען בעקאנט אין דעם פאך. מעלדען זיך פאלודניאווא 20 2-טער הויף ביים שכטעל-מאכער.

שאכטעל-מאכער-געהילפען
און לערן-יונגלעך ווערען געזוכט. צו מעלדען זיך ביי ה' ר. פערלמוטער, ווסכאדניא 43 №

ס'נויטיגט זיך
א אינסטרוקטארין פאר אנדולאציע.
אפערטען אונטער „L. K." אין דער אדמינ. פון „לאדזער טאגעבלאט".
3559

Dr. Justman
צוריקגעקעהרט
זיעלאנא גאס 17, טעל. 138-99

א האלב לאקאל
פראנט, פארטער, אין צענטרום, מיט ביורא-איינריכטונג, שרייב - מאשין און טעלעפאן, זאפארט צו פערדינגען,
אנצופרעגען טעלעפאן 108-47.
634

Dr. med. M. Rubinlicht
וושכאדניא 23, טעל. 168-00
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 2–12 און פון $7^1/_2$–$8^1/_2$ אוונד.

מענער-שניידער-שער
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
בינעם אן פערשיידענע שלאסער-ארבייט אונטער גאראנטיע
גראנסקא 20, ה. 17.

Dr. med. M. Heller
ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוועבע
נארוטאָ 2, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–4 פריה, און פון 10 ביז 5–4 נאכמ.
פאר פרויען פון 4–5 — בעזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען.

אנאנסען אין „לאדזער טאגעבלאט" העכען דעם גרעסטען ערפאלג

חדשה בספרות העברית!
יצא לאור זה עתה ספר מדעי-אמנותי יחיד במינו, המענין, מענג ומושך את לב הקורא בתוכנו ובסגנונו, בשם
„המוסיקה בכתבי הקדש, בתלמוד ובקבלה"
מאת י. קיהן
הספר נדפס בהידור על נייר משובח ומכורך יפה. מחירו עם המשלוח 1 דולר. להשיגו אצל המחבר
J. Kühn, WIEN XX, Karl Meisslstr. 1

Dr. med. Adam Bender
נארוטאוויטשא 30 טעל. 114-75
ספעצ. אינערליכע און הארץ-קראנקהייטען

Dr. A. Mazur
ווסכאדניא 65, — טעל. 166-01
נעמט אן פון 10–2.30 און 4–6 אוונד:

קלויזלעם
— און —
זאבעזפיטשעניעס
אויף אלע שטעט אין פוילען
ערלעדיגט אמשנעלסטען דאס רעכטס-קאנסולטענטען-ביורא
„ארגוס", 36 זאכאדניא 36
טעלעפאן 108-47

דייטשע האנדעלס-קארעספאנדענץ
ערלעדיגט דאס ביורא „ארגוס"
זאכאדניא 36
טעלעפאן 108-47

לעזט!
אכטונג! — אכטונג!
קאנקורענץ-פרייזען!
פדי צו ערמעגליכן די ברייטסטע קרייזען פון ג' פובליקום צו בעקו מען א ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפנאהמע' זענען די פריי זען אין מיין פאטאגראפישן אנשטאלט געווארען פערקלענערט ווי:

12 שטיק	(„Express pictures")		זל. 2
6 „	פאסט-פאטאגראפיען	„	2
6 „	פאסט-	„ ברויז	„ 6
6 „	„	„ אויף זייד	„ 8

אכטונג צו א ½ טוץ זיידענע פאסט-פאטאגראפיעס גיט מען צו **אכטונג**
אנ'אריגינעלען פארטרעט בחנם!!
ס'ווערען אויך אויסגעפערטיגט פארטרעטען אין ראה-מען און אויך א פערקויף פון ראהמען
קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג
„PARISIEN"
קונסט-אנשטאלט
פראנציסקאנער 30.

אבאנאמענטס-פרייז: פאר א חודש אין לאדז 5 זל. [illegible]
אנאנסען-פרייז: פאר א מילימעטער-שורה [illegible] פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. [illegible]

Redaktor-wydawca H. Hamburski

Tłocznia: B. i M. Hamburskich w Łodzi Piotrkowska 86